

حجاب اختصاص به مسلمانان ندارد

ادیان الهی که در اصل و حقیقت، یک دین هستند، همواره بر پوشش تأکید کرده‌اند و آن را لازمهٔ دینداری شمرده‌اند.

آیین یهود ← زنان هنگام حضور در اجتماعات، موی سر خود را می‌پوشاندند و به حجاب خود پایبند بودند.

آیین مسیحیت

← پوشش اهمیت زیادی داشته است و زنان معتقد به حضرت مسیح علیه السلام مانند حضرت مریم علیها السلام موی خود را می‌پوشاندند.

← نقاشان مسیحی تصویر حضرت مریم علیها السلام را با پوشش و حجاب کامل می‌کشیدند.

← راهبه‌ها و قدیسه‌ها کامل‌ترین حجاب‌ها را انتخاب می‌کردند.

در زمان ظهور حضرت مسیح علیه السلام

← اروپا در شرک و بت‌پرستی به سر می‌برد.

← مردم گرفتار آداب و رسوم مشرکانه بودند.

← زنان معمولاً موی سر خود را نمی‌پوشاندند.

با آمدن مسیح علیه السلام، پوشیدن موی سر در زنان گسترش یافت، اما در دوران اخیر دستورات حضرت موسی علیه السلام و حضرت عیسی علیه السلام مورد غفلت قرار گرفته و به آن عمل نمی‌شود. بی‌حجابی جایگاهی در اندیشهٔ مسیحیت حقیقی ندارد و به شرک قبل از عیسی علیه السلام بازمی‌گردد.

دین زرتشت

← زنان ایرانی قبل از اسلام عموماً پیرو آیین زرتشت بودند و با پوشش کامل رفت‌وآمد می‌کردند. پوشش و حجاب چنان گسترده بود که ایران باستان را منشأ اصلی گسترش حجاب در جهان می‌دانند.

- ◀ نعمت بی نظیر خداوند
- ◀ جلوه زیبایی و طراوت
- ◀ مایه حیات
- ◀ اساس زندگی

موضوع: آب، مایه حیات

انبیاء، ۳۰

﴿ وَ جَعَلْنَا مِنَ الْمَاءِ كُلَّ شَيْءٍ حَيٍّ ﴾ و از آب هر چیزی را زنده گردانیدیم.

پیام آیه

- ۱ آب مایه حیات است.
- ۲ زندگی همه موجودات وابسته به آب است.

موضوع: آب، مایه حیات

فرقان، ۴۹

﴿ لَنَحْيِيَّ بِهٖ بِلَدَّةٍ مِّثْلًا ﴾ با (آب) زمین مرده‌ای را زنده گردانیدیم.

پیام آیه

- ۱ آب حیات‌بخش جهان مادی است.
- ۲ با آب زمین‌های مرده دوباره زنده می‌شوند.

آیه مهم

موضوع: دعوت مؤمنان به دین‌داری

انفال، ۲۴

﴿ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اسْتَجِيبُوا لِلَّهِ وَ لِلرَّسُولِ إِذَا دَعَاكُمْ لِمَا يُحْيِيكُمْ ﴾ ای کسانی که ایمان آورده‌اید، دعوت خدا و پیامبر را اجابت کنید.
هرگاه که شما را به چیزی فرامی‌خواند که به شما زندگی و حیات می‌بخشد.

پیام آیه

- ۱ مخاطب آیه، اهل ایمان هستند.
- ۲ وظیفه مؤمنان پاسخ‌گویی به دعوت خدا و رسول است.
- ۳ عامل حیات معنوی انسان‌ها، دینداری و اطاعت از دستورات الهی است.

نکته احتیاج دائمی انسان به برنامهٔ سعادت (علت)، در طول تاریخ موجب ارائهٔ برنامه‌های متفاوت و گاه متضاد شده است. (معلول)

پرسش‌های مهم

- ← آیا انسان با تکیه بر عقل خود می‌تواند برنامهٔ کاملی برای سعادت خودش ارائه دهد؟
- ← برنامهٔ مناسب برای سعادت انسان چه ویژگی‌هایی دارد؟
- ← آیا برنامه‌ای که فقط سعادت دنیای انسان را در بر گیرد، کامل است؟
- ← آیا می‌توان به مکاتب بشری اعتماد کرد و زندگی را براساس آن‌ها بنا نهاد؟

نیازهای برتر

انسان دودسته نیاز دارد

- ← ۱- نیازهای طبیعی و غریزی انسان مثل سایر موجودات زنده، این نیازها را دارد؛ مثل آب، غذا، پوشاک و....
- ← ۲- نیازهای برتر که برآمده از سرمایه‌های ویژه‌ای است که خدا به انسان داده است.

نیاز	ویژگی‌هایش
غریزی	۱- پاسخ به این نیازها از طرف خدا در جهان خلقت آمده است. ۲- خدا راه آگاه‌شدن از پاسخ‌ها را به انسان یاد داده است.
برتر	۱- وقتی از سطح زندگی روزمره بالاتر برود و در افق بالاتری بیندیشد. ۲- برآمده از سرمایه‌های ویژهٔ انسان است. ۳- پاسخ صحیح به این نیازها، سعادت انسان را تضمین می‌کند.

نیازهای برتر به تدریج به دل‌مشغولی، دغدغه و سرانجام به سؤال‌هایی تبدیل می‌شوند که انسان تا پاسخ آن‌ها را نیابد، آرام نمی‌گیرد.

نیاز برتر انسان	سؤالات مهم مرتبط	توضیحات
۱- شناخت هدف زندگی	۱- انسان برای چه زندگی می‌کند؟ ۲- کدام هدف است که می‌تواند با اطمینان خاطر زندگی‌اش را صرف آن کند؟	• اگر انسان هدف را درست نشناسد یا خطا کند، عمرش را از دست می‌دهد. موضوع: نیاز اول، شناخت هدف زندگی • امام سجاده <small>علیه السلام</small> فرمود: «خدایا ایام زندگانی مرا به آن چیزی اختصاص بده که مرا برای آن آفریده‌ای.»
۲- درک آیندهٔ خویش	۱- آیندهٔ انسان چگونه است؟ ۲- آیا زندگی انسان با مرگ تمام می‌شود؟ ۳- نحوهٔ زندگی پس از مرگ چگونه است؟ ۴- زاد و توشهٔ سفر به آخرت چیست؟ ۵- خوشبختی در آخرت در گرو انجام چه کارهایی است؟	• پاسخ به این سؤال‌ها فقط از عهدهٔ کسی برمی‌آید که کاملاً از جهان پس از مرگ و زاد و توشهٔ آن آگاه است. • روزها فکر من این است و همه شب سختم که چرا غافل از احوال دل خویشتنم «از کجا آمده‌ام آمدنم بهر چه بود» «به کجا می‌روم آخر نمایی وطنم»

توضیحات	سؤالات مهم مرتبط	نیاز برتر انسان
<ul style="list-style-type: none"> ● این نیاز ارتباط دقیقی با دو نیاز قبلی دارد. ● این نیاز دغدغهٔ انسان‌های فکور و خردمند است. ● این دغدغه جدی است، چون انسان فقط یک بار به دنیا می‌آید و یک بار زندگی را تجربه می‌کند. ● انسان باید راهی را انتخاب کند که بتواند از همهٔ سرمایه‌هایی که خداوند به او داده است، استفاده کند. 	راه زندگی یا چگونه زیستن	۳- کشف راه درست زندگی

موضوع: ایمان و عمل شایسته برای جلوگیری از خسران

عصر، ۱ تا ۳

﴿و العصر * انّ الإنسان لفی خسر *﴾
 قسم به زمان، به درستی که انسان در زیان است؛
 مگر کسانی که ایمان آوردند و کارهای شایسته انجام دادند
 و توأصوا بالحقّ و توأصوا بالصبر﴾
 و به حق و صبر توصیه نمودند.

پیام آیات

- ⬇️ خداوند به دلیل اهمیت عمر انسان، در این سوره به زمان سوگند خورده است.
- ⬇️ زبان از دست دادن عمر و فرصت‌ها همواره انسان را تهدید می‌کند.
- ⬇️ تنها کسانی که اهل ایمان هستند و کار شایسته می‌کنند، دچار خسارت و زیان نمی‌شوند.
- ⬇️ توصیه به حق و توصیه به صبر از ویژگی‌های انسان‌های سعادتمند است.

ویژگی‌های پاسخ به سؤالات برتر

۱- کاملاً درست و قابل اعتماد باشد

- ⬇️ هر پاسخ احتمالی و مشکوک نیازمند تجربه و آزمون است.
- ⬇️ عمر آدم برای تجربه و آزمون محدود است.
- ⬇️ راه‌های پیشنهادی هم بسیار زیاد و گوناگون است.

۲- همه‌جانبه باشد

- ⬇️ به نیازهای مختلف انسان به صورت هماهنگ پاسخ دهد.
- ⬇️ زیرا ابعاد مختلف انسان ارتباط محکمی با هم دارند.

کسی می‌تواند به این پرسش‌ها پاسخ دهد

- ⬇️ آگاهی کاملی از خلقت انسان، جایگاه او در نظام هستی و ابعاد مختلف او دارد.
- ⬇️ بداند که انسان‌ها پس از مرگ چه سرنوشتی دارند و چه عاقبتی در انتظارشان است.

👉 شیوه هدایت خداوند

خداوند هر موجودی را متناسب با ویژگی‌هایش هدایت می‌کند — ویژگی انسان باعث تفاوت هدایت او می‌شود.

ویژگی‌های انسان

- توانایی تفکر
- قدرت اختیار و انتخاب

هدایت انسان، متناسب با این ویژگی‌ها است

- ۱- خداوند برنامه هدایت را که دربرگیرنده پاسخ به سؤالات بنیادین بشر است، از طریق پیامبران می‌فرستد.
- ۲- انسان با تفکر در این برنامه و با اختیار آن را انتخاب می‌کند.
- ۳- با عمل کردن به این برنامه به هدف خودش در خلقت می‌رسد.

نکته انسان با عقل خود در پیام الهی تفکر می‌کند — با کسب معرفت و تشخیص باید‌ها و نبایدها راه صحیح زندگی را می‌یابد و پیش می‌رود.

موضوع حدیث: پیامبران الهی برای هدایت انسان

حدیث امام کاظم علیه السلام

خطاب به هشام بن حکم:

- ۱ خداوند رسولانش را به سوی بندگان نفرستاد، جز برای آن‌که بندگان در پیام الهی تعقل کنند.
- ۲ کسانی این پیام را بهتر می‌پذیرند که — از معرفت برتری برخوردار باشند.
- ۳ کسانی که در تفکر و تعقل برترند — نسبت به فرمان الهی داناترند.
- ۴ کسی که عقلش کامل‌تر است — رتبه‌اش در دنیا و آخرت بالاتر است.

نکته مهم با در کنار هم قرارگرفتن «عقل» و «وحی» می‌توان به سؤال‌های اساسی پاسخ گفت.

موضوع: اختیار انسان برای انتخاب هدایت

انسان، ۳

ما راه را به او (انسان) نشان دادیم
یا سپاس‌گزار خواهد بود و یا ناسپاس.

﴿أَنَا هَدَيْنَاهُ السَّبِيلَ

﴿أَمَّا شَاكِرًا وَّ أَمَّا كَفُورًا﴾

پیام‌آیه

❶ کسی که راه دیگری غیر از برنامه الهی برگزیند، در زندگی زیان خواهد کرد.

❷ کسانی که راه‌هایی غیر از دین الهی را می‌روند، از دیدگاه قرآن «ناسپاس» نامیده شده‌اند.

❸ انسان‌های ناسپاس در دیار آخرت زیان خود را مشاهده می‌کنند.

نکته اگر خداوند به سؤال‌های اساسی انسان پاسخ ندهد و او را رها کند، انسان در قیامت می‌تواند بگوید: «به این دلیل که ما برای سؤالتان پاسخ نداشتیم، گمراه شدیم.»

رسولانی (را فرستاد که) بشارت‌دهنده و اندازکننده باشند.

تا بعد از آمدن پیامبران، برای مردم در مقابل خداوند، دستاویز و دلیلی نباشد و خداوند شکست‌ناپذیر و حکیم است.

﴿رُسُلًا مَبَشِّرِينَ وَ مُنذِرِينَ﴾

ثَلَا يَكُونُ لِلنَّاسِ عَلَى اللَّهِ حُجَّةٌ بَعْدَ الرُّسُلِ

وَ كَانَ اللَّهُ عَزِيزًا حَكِيمًا ﴿﴾

پیام‌آیه

❶ خداوند با فرستادن پیامبران، راه بهانه و دستاویز را بسته است و حجت را بر بندگان تمام کرده است.

❷ دو ویژگی بشارت و انداز به قدرت اختیار و تعقل انسان اشاره دارد.

❸ از دیدگاه قرآن، حکمت فرستادن پیامبران الهی، جلوگیری از بهانه‌جویی در روز قیامت است.

اندیشه و تحقیق

مرد خردمند هنرپیشه را عمر دو بایست در این روزگار
تابه یکی تجربه‌آموختن با دگری تجربه بردن به کار
این شعر از مولوی به موضوع سومین نیاز برتر انسان یعنی «کشف راه درست زندگی» اشاره می‌کند.

درس ۱ | تداوم هدایت

خداوند با لطف و رحمت خود، انسان‌ها را تنها نگذاشت و آن‌ها را هدایت کرد؛ هدایت به راهی که راه مستقیم خوشبختی است.

پرسش آیا خداوند یک راه و یک دین فرستاده است؟

تدبّر در قرآن

❶ «خداوند از دین همان را برایتان بیان کرد که نوح را بدان سفارش نمود و آنچه را ما به تو وحی کردیم و به ابراهیم علیه السلام و موسی علیه السلام و عیسی علیه السلام توصیه نمودیم، این بود که دین را به پا دارید، و در آن تفرقه نکنید.»

❷ «قطعاً دین نزد خداوند، اسلام است و اهل کتاب در آن، راه مخالفت نپیمودند. مگر پس از آن که به حقانیت آن آگاه شدند، آن هم به دلیل رشک و حسدی که میان آن‌ها وجود داشت.»

❸ «[این دین] آیین پدرتان ابراهیم علیه السلام است و او شما را از پیش مسلمان نامید.»

❹ «ابراهیم نه یهودی بود و نه مسیحی، بلکه یکتاپرست (حق‌گرا) و مسلمان بود.»

پیام‌آیات

❶ خداوند از پیامبران می‌خواهد که در دین الهی تفرقه نکنند. (آیه ۱)

❷ دین مورد قبول خداوند اسلام نام دارد. (آیه ۲)

❸ اهل کتاب (یهودیان و مسیحیان) در دین الهی که همان اسلام است؛ اختلاف کردند. (آیه ۲)

علت اختلاف اهل کتاب این بود که رشک و حسد به دین الهی داشتند. (آیه ۲)

اختلاف اهل کتاب در دین الهی از روی دانش و آگاهی بود. (آیه ۲)

حضرت ابراهیم علیه السلام یکتاپرست (حق‌گرا) بود. (آیه ۳)

مسیحیان و یهودیان هر کدام حضرت ابراهیم علیه السلام را پیرو دین خود می‌دانستند. (آیه ۴)

حضرت ابراهیم علیه السلام پیروان دین یکتاپرستی را مسلمان نامیده است. (آیه ۴)

دین

دین یعنی «راه و روش»، پس راه و روشی که خداوند برای زندگی انسان‌ها برگزیده است، همان «دین الهی» است که به آن «اسلام» می‌گویند.

براساس آیات الهی

۱- خداوند یک دین برای انسان‌ها فرستاده است.

۲- خداوند به همه پیامبران فرمان داده است که همان دین را تبلیغ کنند.

۳- پیامبران نباید در این دین تفرقه داشته باشند.

فطرت مشترک، منشأ دین واحد

فطرت یعنی «نوع خاص آفرینش».

فطرت انسان، یعنی «آفرینش خاص انسان» و «ویژگی‌های مشترک بین همه آن‌ها».

ویژگی‌های مشترک انسان‌ها

از استعداد تفکر و قدرت اختیار برخوردارند.

فضیلت‌های اخلاقی مثل عدالت و خیرخواهی را دوست دارند.

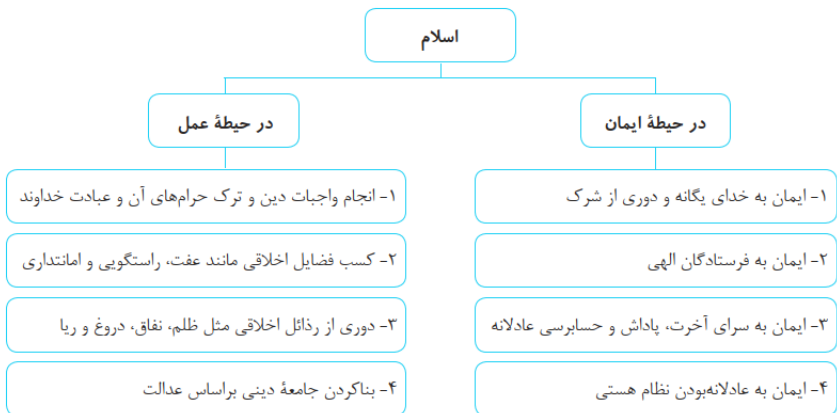
از رذائل اخلاقی مثل ظلم و حسادت و دروغ بیزار هستند.

به دنبال زیبایی‌ها، خوبی‌ها و کمالات نامحدودند.

از فنا و نابودی گریزان و در جست‌وجوی زندگی جاودانه‌اند.

چون انسان‌ها ویژگی‌های مشترک دارند (علت) دین مشترک دارند (معلول). دین مشترک انسان‌ها، «اسلام» نام دارد.

اسلام به معنی «تسلیم‌بودن در برابر خدا» است.



◀ مردم را به این تعلیم فراخوانده‌اند.

◀ محتوای اصلی دعوتشان یکسان بوده است و همه آن‌ها یک دین آورده‌اند.

◀ در تعلیم و احکام فرعی تفاوت داشته‌اند. این تفاوت به علت سطح آگاهی مردم و نیازهای هر دوره بوده است.

◀ **مثال** همه پیامبران، امت‌های خود را به نماز دعوت کرده‌اند، اما شکل و تعداد آن‌ها متفاوت بوده است.

علل فرستادن پیامبران متعدّد

علت	توضیح	آیه یا حدیث
استمرار و پیوستگی در دعوت	<p>۱- لازمه ماندگاری یک پیام، تبلیغ دائمی و مستمر آن است.</p> <p>۲- پیامبران الهی در طول زمان‌های مختلف، دین الهی را تبلیغ می‌کردند.</p> <p>۳- پیامبران سختی‌ها را تحمل می‌کردند تا خداپرستی، عدالت‌طلبی و کرامت‌های اخلاقی باقی بماند و گسترش یابد.</p> <p>۴- تداوم دعوت سبب شد تا تعلیم الهی جزء سبک زندگی مردم شود و دشمنان دین نتوانند آن را به راحتی کنار بگذارند.</p>	آیه یا حدیث
رشد تدریجی سطح فکر مردم	<p>۱- افکار و اندیشه‌ها و فرهنگ به تدریج رشد کرده‌اند.</p> <p>۲- لازم بود در هر عصر پیامبری جدید مبعوث شود تا اصول ثابت دین الهی را درخور فهم و اندیشه انسان‌ها بیان کنند.</p> <p>۳- مفاهیم دعوت مشترک بود، ولی بیان در سطح فهم و درک مردم زمان خود بوده است.</p>	پیامبر ﷺ فرمود: «إِنَّا مَعَاشِرَ الْأَنْبِيَاءِ أَمْرُنَا أَنْ نُكَلِّمَ النَّاسَ عَلَى قَدْرِ عَقُولِهِمْ: مَا يُبَايِعُ مَأْمُورٌ شَدِيدٌ أَمْرٌ شَدِيدٌ بِأَنْدَاةِ عَقْلِهِمْ»
تحریف تعلیمات پیامبر پیشین	<p>۱- به علت ابتدایی بودن سطح فرهنگ و زندگی اجتماعی و عدم توسعه کتابت، تعلیمات انبیاء فراموش و تحریف می‌شد.</p> <p>۲- پیامبران جدید می‌آمدند تا دوباره تعلیمات الهی را به درستی ارائه کنند.</p>	

عوامل ختم نبوت

تعیین زمان ختم پیامبری

◀ خداوند پیامبران را می‌فرستد.

◀ خداوند نیاز یا عدم نیاز به پیامبر را در هر زمان تشخیص می‌دهد.

◀ خداوند دقیقاً می‌داند که عوامل ختم نبوت فراهم شده یا نه.

◀ تشخیص این که چه زمان مردم به مرحله‌ای می‌رسند که می‌توانند تعلیم آسمانی را حفظ کنند، با خداست.

توضیحات	عوامل ختم نبوت
<p>۱- «پایین بودن سطح درک انسان‌ها» و «عدم توانایی آنان در گرفتن برنامه کامل زندگی»، از عوامل تجدید نبوت‌ها بود.</p> <p>۲- در عصر نزول قرآن، مردم حجاز علی‌رغم سطح فرهنگی پایین، آمادگی فکری و فرهنگی جوامع مختلف به میزانی بود که می‌توانست کامل‌ترین برنامه زندگی را دریافت و حفظ کند و به کمک آن پاسخ نیازهای فردی و اجتماعی خود را به دست آورد.</p> <p>۳- با ورود اسلام به ایران و مصر و عراق و شام، نهضت‌های علمی و فرهنگی آغاز شد.</p>	<p>۱- آمادگی جامعه بشری برای دریافت برنامه کامل زندگی</p>
<p>۱- با تلاش و کوشش مسلمانان و عنایات الهی و اهتمام پیامبر ﷺ قرآن دچار تحریف نشد.</p> <p>۲- قرآن نیازی به «تصحیح» ندارد و «جاودانه» باقی خواهد ماند.</p>	<p>۲- حفظ قرآن کریم از تحریف</p>
<p>۱- تعیین امام معصوم ﷺ از طرف خداوند سبب شد که مسئولیت‌های پیامبر ﷺ ادامه یابد.</p> <p>۲- فقط، وظیفه دریافت وحی پیامبر ﷺ ادامه نیافت.</p>	<p>۳- وجود امام معصوم پس از پیامبر اکرم ﷺ</p>
<p>۱- دینی می‌تواند ماندگار باشد که به همه سؤال‌ها و نیازهای انسان در همه زمان‌ها و مکان‌ها پاسخ دهد.</p> <p>۲- دین اسلام دو دسته قانون دارد: الف قوانین ثابت ب قوانین متغیر</p> <p>۳- انسان‌ها دو دسته نیاز دارند: نیاز ثابت و نیاز متغیر.</p> <p>۴- نیازهای ثابت بشر همیشه وجود دارد و از بین نمی‌رود، مثل امنیت، عدالت، دادوستد و ...</p> <p>۵- نیازهای متغیر از درون نیازهای ثابت پدید می‌آیند؛ مثلاً دادوستد یک نیاز ثابت است که قرآن برای آن یک قانون دارد.</p> <p>«أحلّ الله البيع و حرّم الزّبا؛ خداوند معامله را حلال کرده است، اما ربا را حرام.» اما شیوه دادوستد در هر زمان تغییر می‌کند، یک روز کالا با کالا و یک روز سکه و یک روز پول اعتباری.</p> <p>۶- فقیهان و مجتهدان براساس قوانین ثابت و با تحقیق در کتاب و سنت، شکل‌های جدید ربا را اعلام می‌کنند.</p>	<p>۴- پویایی و روزآمدبودن دین اسلام</p>

اختیارات حاکم اسلامی

در کنار قوانین ثابت و متغیر، اسلام برای حاکم نظام اسلامی، اختیارات ویژه‌ای در نظر گرفته است. این اختیارات در مواردی است که یک مورد مهم با یک مورد مهم‌تر در تضاد قرار می‌گیرد و شرایط ویژه‌ای به وجود می‌آورد که نیازمند قانون جدید است.

مثال در اسلام هر کس نسبت به مالی که از راه حلال درآورده است، اختیار دارد؛ اما اگر نظام اسلامی تشخیص دهد خرید و فروش برخی کالاها محدود شود، می‌تواند با وضع احکام و مقرراتی، تجارت آزاد را محدود کند و مقررات ویژه‌ای برای صادرات و واردات کالاها وضع کند.

مثال نظام اسلامی می‌تواند برای حمایت از تولید ملی و اشتغال بیشتر جوانان، مانع ورود کالاهایی شود که امکان تولید آن‌ها در کشور وجود دارد.

نکته براساس این ویژگی‌ها، دین اسلام کامل‌ترین و شایسته‌ترین برنامه برای هدایت تمامی انسان‌ها در همهٔ زمان‌هاست و دیگر نیازی به آمدن پیامبر جدید نیست.

👉 وظیفهٔ پیروان پیامبران گذشته

- ۱ خداوند یک دین و یک راه برای هدایت انسان‌ها فرستاده است که از آن به اسلام تعبیر می‌شود.
- ۲ هر یک از پیامبران، این دین الهی را درخور فهم و اندیشهٔ انسان‌های دوران خود بیان کرده‌اند.
- ۳ آمدن پیامبر جدید و کتاب جدید، یعنی بخشی از تعلیمات پیامبر قبلی نمی‌تواند پاسخگوی نیازهای مردم باشد.
- ۴ هر پیامبری به آمدن پیامبر بعدی بشارت می‌داد و به پیروی از او تأکید می‌کرد.
- ۵ وجود دو یا چند دین در یک زمان نشانگر این است که پیروان پیامبر قبلی به آخرین پیامبر ایمان نیاورده‌اند و این کار به معنای سرپیچی از فرمان خدا و عدم پیروی از پیامبران گذشته است.
- ۶ به جز قرآن هیچ کتاب آسمانی دیگری وجود ندارد که همهٔ محتوای آن از طرف خدا باشد.
- ۷ تنها دینی که می‌تواند مردم را به رستگاری دنیا و آخرت برساند، اسلام است.

موضوع: «اسلام»، دین مورد قبول

آل عمران، ۸۵

﴿و من ینتغ غیر الاسلام دیناً
فلن یقبل منه
و هو فی الآخرة من الخاسرین﴾
و هر کس دینی جز اسلام اختیار کند،
از او پذیرفته نخواهد شد
و در آخرت از زیان‌کاران خواهد بود.

پیام‌آیه

- ۱ دین مورد قبول و پذیرفته‌شده نزد خداوند اسلام است. این دین انسان را به رستگاری می‌رساند.
- ۲ پیروان دینی جز اسلام در آخرت زیان‌کار هستند.
- ۳ وظیفهٔ پیروان پیامبر قبل، پیروی از پیامبر بعدی است.

👉 تشبیه

پیامبران مانند فروشندگان کالا نیستند که هر کدام در مغازهٔ خود کالایی را تبلیغ کنند و مردم بین آن‌ها یکی را انتخاب کنند.

بلکه پیامبران مانند معلمان پایه‌های مختلف تحصیلی مدرسه هستند و هر کس مطالب سال قبل را تکمیل کند، باید به کلاس بالاتر و دین بالاتر ایمان بیاورد.

نکته اگر کسی به آخرین پیامبر الهی ایمان بیاورد، در واقع به تمام پیامبران سابق ایمان آورده است.

درس ۱ معجزهٔ جاویدان

قرآن کریم

۱- آخرین کتاب الهی است.

۲- گواه و دلیل (معجزه) نبوت خاتم پیامبران است.

هرگاه پیامبری از جانب خدا مبعوث می‌شد، برای نشان دادن ارتباط خودش با خداوند کارهای خارق‌العاده‌ای انجام می‌داد که هیچ کس بدون تأیید و اذن (اجازه) خداوند نمی‌توانست انجام دهد. قرآن کریم این کارهای خارق‌العاده را «آیت» می‌نامد. آیت یعنی «نشانه و علامت نبوت». اندیشمندان اسلامی به آن «معجزه» می‌گویند، زیرا عجز و ناتوانی سایر افراد را آشکار می‌کند. معجزات پیامبران گذشته فقط برای مردم آن زمان قابل مشاهده بود و امروزه اثری از آنها نیست.

ویژگی معجزه آخرین پیامبر الهی

- ۱- مردم زمان خودش به معجزه بودن آن اعتراف کنند و آن را فوق توان بشری بدانند.
- ۲- آیندگان معجزه بودن آن را تأیید کنند.

خداوند معجزه پیامبر اسلام ﷺ را قرآن کریم قرار داد؛ معجزه‌ای از جنس «کتاب». کتابی که هیچ کس نمی‌تواند مانند آن را بیاورد.

پیشنهاد خداوند به کسانی که در الهی بودن قرآن شک دارند

- ۱- کتابی مانند قرآن بیاورند.
- ۲- حداقل ده سوره مانند قرآن بیاورند.
- ۳- یک سوره مانند قرآن بیاورند.

موضوع: اعجاز قرآن و دعوت به آوردن سوره‌ای مانند آن

یونس، ۳۸

﴿ام یقولون افتراه﴾
 ﴿قُلْ فَأْتُوا بِسُورَةٍ مِثْلِهِ﴾
 می‌گویند [پیامبر قرآن را] به خداوند افترا بسته است.
 بگو: اگر می‌توانید یک سوره همانند آن را بیاورید.

پیام‌آیه

- ۱ قرآن، معجزه همیشگی پیامبر اسلام ﷺ است.
- ۲ هر کسی در الهی بودن قرآن شک دارد، می‌بایست یک سوره مانند قرآن بیاورد.

موضوع: عجز موجودات از آوردن نمونه‌ای مشابه قرآن

اسراء، ۸۸

﴿قُلْ لئن اجتمعت الانس و الجن﴾
 ﴿علی ان یأتوا مِثْلَ هَذَا الْقُرْآنِ﴾
 ﴿لَا یأتون مِثْلَهُ﴾
 ﴿و لو کان بعضهم لبعضِ ظهیرًا﴾
 بگو: اگر تمامی انس و جن جمع شوند
 تا همانند قرآن بیاورند،
 نمی‌توانند مانند آن را بیاورند
 هر چند پشتیبان هم باشند.

پیام‌آیه

- ۱ هیچ‌گاه کسی نمی‌تواند مانند قرآن بیاورد. (لا یأتون بمثله)
- ۲ این عجز و ناتوانی برای همه موجودات و در همه زمان‌هاست. (اجتمعت الانس و الجن)

- آسان‌ترین راه غیر الهی بودن قرآن و اسلام، آوردن سوره‌های مشابه یکی از سوره‌های قرآن است.
- از ۱۴ قرن پیش تاکنون مخالفان سرسخت اسلام بسیار تلاش کرده‌اند، اما نتوانسته‌اند حتی مانند سورهٔ کوثر بیاورند.

جنبه‌های اعجاز قرآن کریم

۱- اعجاز لفظی

خداوند زیباترین و متناسب‌ترین کلمات و عبارات را انتخاب کرده است.

هر کسی با عربی آشنا باشد، درمی‌یابد آیات آن با سایر سخن‌ها فرق می‌کند و شیوه‌ای خاص دارد.

۲- اعجاز محتوایی

قرآن کریم از لحاظ محتوا و مطالب هم نشانگر معجزه است.

این جنبه برای همه، حتی آن‌ها که زبان قرآن را نمی‌دانند و فقط از ترجمه استفاده می‌کنند، قابل فهم و ادراک است.

جنبه‌های اعجاز محتوایی قرآن

مثال یا آیهٔ مربوط	توضیح	جنبهٔ اعجاز
<p>موضوع: اعجاز محتوایی و انسجام درونی قرآن</p> <p>«أفلا يتدبرون القرآن و لو كان من عند غير الله لوجدوا فيه اختلافاً كثيراً: آیا در قرآن تدبیر نمی‌کنید و اگر از نزد غیر خدا بود، در آن اختلاف بسیاری می‌یافتید.»</p>	<p>۱- آثار اولیهٔ دانشمندان و متفکران با دوران پختگی آن‌ها متفاوت است.</p> <p>۲- دانشمندان در نوشته‌های گذشتهٔ خود تجدید نظر می‌کنند.</p> <p>۳- شش هزار آیه در طول ۲۳ سال نازل شده است، ولی در آن هیچ تعارض و ناسازگاری نیست.</p> <p>۴- آیات قرآن مثل اعضای بدن با یکدیگر هماهنگی دارند و همدیگر را تأیید می‌کنند.</p>	<p>الف انسجام درونی در عین نزول تدریجی</p>
<p>در قرآن موضوعاتی مثل عدالت خواهی، علم دوستی، معنویت و حقوق برابر انسان‌ها برخلاف فرهنگ زمان جاهلیت آمده است.</p>	<p>۱- در هر دوره، مجموعه‌ای از افکار و عقاید که به آن فرهنگ می‌گوییم مردم را تحت تأثیر قرار می‌دهد.</p> <p>۲- فرهنگ مردم حجاز آمیزه‌ای از عقاید نادرست و آداب و رسوم خرافی و شرک‌آلود بود.</p> <p>۳- قرآن از فرهنگ جاهلی تأثیر نپذیرفت، بلکه به شدت با آن عقاید مقابله کرد.</p>	<p>ب تأثیرناپذیری از عقاید دوران جاهلیت</p>
<p>امام باقر <small>علیه السلام</small> می‌فرماید: «خداوند آن‌چه را که امت تا روز قیامت به آن احتیاج دارد، در کتابش [قرآن] آورده است.»</p>	<p>۱- قرآن در ۱۵ قرن پیش نازل شده ولی در مورد مسائل مهم و حیاتی انسان برای هدایت سخن گفته است.</p>	<p>ج جامعیت و همه‌جانبه بودن</p>

مثال یا آیهٔ مربوط	توضیح	جنبهٔ اعجاز
	۲- این کتاب فقط از امور معنوی، آخرت و رابطهٔ انسان‌ها سخن نمی‌گوید، بلکه از زندگی مادی و دنیوی انسان، مسئولیت اجتماعی و رابطهٔ وی با انسان‌های دیگر سخن می‌گوید.	
	۱- در جامعهٔ جاهلی، علم و دانش جایگاهی نداشت. ۲- قرآن به برخی نکات علمی اشاره کرده است که در تمام دنیای آن روز بی‌سابقه بود. ۳- اشاره به این قبیل نکات علمی، گویای آن است که قرآن کریم بسیار فراتر از علم روز جامعه سخن گفته است.	۵ ذکر نکات علمی بی‌سابقه

دو نمونه برای نکات علمی بی‌سابقه

۱- نیروی جاذبه

- تا قبل از قرن ۱۸م. دانشمندان فکر می‌کردند ستارگان به سقف آسمان چسبیده‌اند.
- قرن‌ها قبل از آن قرآن از وجود جاذبه خبر داده است.
- «خداوند، آسمان‌ها را با ستون‌هایی که برای شما دیدنی نیستند، برپا داشته است.»

۲- انبساط جهان

- نظریهٔ انبساط جهان، یکی از مهم‌ترین کشفیات نجومی انسان در قرن بیستم است.
- کهکشان‌ها با سرعت در حال حرکت و فاصله‌گرفتن از یکدیگرند.
- جهان مدام در حال گسترش و انبساط است.

موضوع: اعجاز محتوایی، ذکر نکات علمی بی‌سابقه

ذاریات، ۴۷

﴿و السَّمَاءُ بَنِيَانًا مَبْنُودًا ۝ وَاَنَا لَمُوسِعُونَ﴾
و آسمان را با قدرت خود برافراشتیم و همواره آن را وسعت می‌بخشیم.

پیام‌آیه آیه به انبساط جهان اشاره می‌کند.

تدبر در قرآن

موضوع: اتمی بودن پیامبر اسلام ﷺ

عنکبوت، ۴۸

﴿وَمَا كُنْتَ تَتْلُوا مِنْ قَبْلِهِ مِنْ كِتَابٍ ۝ وَلَا تَخْطُهُ بِيَمِينِكَ ۝ اِذًا لَارْتَابَ الْمُبْطِلُونَ﴾
و پیش از آن هیچ نوشته‌ای را نمی‌خواندی و با دست خود، آن را نمی‌نوشتی که در آن صورت، کجروان به شک می‌افتادند.

پیام آیه

آیه به صراحت اعلام می‌کند که پیامبر گرامی اسلام ﷺ توانایی خواندن و نوشتن پیش از نزول قرآن را نداشتند.

این آیه اعجاز قرآن را اثبات می‌کند، زیرا چنین کتابی توسط یک شخص امی بیان شده و هیچ شک و شبهه‌ای باقی نمی‌ماند.

این آیه با شعر «نگار من که به مکتب نرفت و خط نوشت / به غمزه مسئله‌آموز صد مدرس شد» تناسب معنایی دارد.

درس ۱ مسئولیت‌های پیامبر ﷺ

خداوند سه مسئولیت بر عهده پیامبر ﷺ گذاشته است:

۱- دریافت و ابلاغ وحی

رسول خدا ﷺ آیات قرآن کریم را به طور کامل از فرشته وحی دریافت می‌کرد و به مردم به صورت کامل می‌رساند.

برای این مسئولیت پیامبر ﷺ

همه آیات قرآن را بر مردم خواند.

نویسندگانی را مأمور نوشتن قرآن نمود.

عهده‌ای را به حفظ آیات قرآن تشویق نمود.

یکی از یاران پیامبر ﷺ به نام عبدالله بن مسعود می‌گوید: «ما ده آیه از قرآن را از پیامبر ﷺ یاد می‌گرفتیم و بعد از این که در معنای آن تفکر می‌کردیم و به آن عمل می‌نمودیم، بار دیگر برای یادگرفتن آیات بعدی نزد پیامبر ﷺ می‌رفتیم.»

کاتبان وحی: نویسندگان قرآن بودند.

حافظان وحی: کسانی که آیات را حفظ می‌کردند.

اولین و برترین کاتب و حافظ قرآن کریم، حضرت علی رضی الله عنه بود.

۲- تعلیم و تبیین تعالیم قرآن (مرجعیت دینی)

پیامبر ﷺ وظیفه تعلیم و تبیین آیات قرآن کریم را بر عهده داشت.

رفتار و گفتار پیامبر ﷺ اولین و معتبرترین مرجع علمی برای فهم عمیق آیات الهی است.

پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله اولین و بزرگ‌ترین معلم قرآن بوده است.

مسلمانان وظایف دینی مانند نماز و روزه و حج را براساس دستور پیامبر صلی الله علیه و آله یاد گرفته‌اند.

۳- اجرای قوانین الهی با تشکیل حکومت اسلامی (ولایت ظاهری)

ولایت یعنی «سرپرستی و رهبری».

پیامبر صلی الله علیه و آله از مکه به مدینه مهاجرت کرد و با کمک دو گروه (مهاجرین و انصار) اداره شهر را براساس دستورات الهی شروع کرد.

← مهاجرین ← کسانی که از مکه به مدینه آمده بودند.

← انصار ← مردمی که اهل مدینه بودند.

موضوع: ضرورت و اهمیت ولایت

حدیث امام باقر علیه السلام

اسلام بر پنج پایه استوار است.	«بُنِيَ الْإِسْلَامُ عَلَى خَمْسٍ
بر نماز و زکات	عَلَى الصَّلَاةِ وَالزَّكَاةِ
روزه و حج و ولایت	و الصَّوْمِ وَالْحَجِّ وَ الْوَلَايَةِ
و به چیز دیگری دعوت نشده.	و لَمْ يَنَادَ بِشَيْءٍ
آن گونه که [مردم] به ولایت دعوت شده‌اند.	كَمَا نُوَدَى بِالْوَلَايَةِ»

پیام حدیث

1 اسلام پنج پایه مهم دارد.

2 از میان پایه‌های اسلام، ولایت ظاهری از بقیه پایه‌ها مهم‌تر است.

3 به چیزی مانند ولایت در اسلام دعوت نشده است.

پرسش ضرورت تشکیل حکومت اسلامی چیست؟

الف ضرورت اجرای احکام اجتماعی اسلامی

1 اسلام یک دین اجتماعی است و علاوه بر توجه به زندگی فرد، به زندگی اجتماعی توجه کامل دارد.

2 اسلام به احکام اجتماعی نسبت به فردی برتری داده است، مانند برتری نماز جماعت بر نماز فردی

3 یکی از اهداف پیامبران، بناکردن جامعه‌ای براساس عدل بوده است.

4 هدف پیامبران بدون وجود نظام حکومتی سالم، امکان‌پذیر نیست.

5 روشن است خداوند وقتی هدفی را مشخص می‌کند، ابزار آن را نیز فراهم می‌نماید؛ پس حکومت

اسلامی در جامعه اسلامی ضروری است.

ب ضرورت پذیرش ولایت الهی و نفی حاکمیت طاغوت

1 ولی و سرپرست حقیقی انسان‌ها خداست، پس فرمان‌برداری و اطاعت از دستوره‌های او و برگزیدگان

او ضروری و واجب است.

2 اجرای قانون وقتی درست است که به گونه‌ای به قانون الهی و فرمان او بازگردد.

3 کسانی را که قانون‌گذاری می‌کنند، ولی قانونشان به فرمان الهی باز نمی‌گردد، طاغوت می‌گویند.

4 پذیرش طاغوت و دستورات او در جامعه حرام است.

5 لازم است در جامعه حکومتی باشد که طاغوتی نباشد؛ یعنی مورد پذیرش خداوند باشد و دستورات

الهی را اجرا کند.

تدریس قرآن

نساء، ۶۰

﴿ألم تر إلى الذين يزعمون أنهم آمنوا بما أنزل اليك و ما أنزل من قبلك يريدون ان يتحاكموا الى الطاغوت و قد امروا ان يكفروا به و يريد الشيطان ان يضلهم ضلالاً بعيداً﴾	آیا ندیده‌ای کسانی که گمان می‌برند به آن چه بر تو نازل شده و به آن چه پیش از تو نازل شده ایمان دارند اما می‌خواهند داوری نزد طاغوت برند، حال آن که به آنان دستور داده شده که به آن کفر بورزند و شیطان می‌خواهد آن‌ها را به گمراهی دور و درازی بکشاند.
--	--

پیام‌آیه

- ۱ آیه به دلیل دوم ضرورت تشکیل حکومت اسلامی، یعنی «پذیرش حکومت الهی و نفی حاکمیت طاغوت» اشاره می‌کند.
- ۲ این آیه به سومین مسئولیت پیامبر ﷺ یعنی «ولایت ظاهری» اشاره می‌کند.
- ۳ پذیرفتن داوری طاغوت از جانب خداوند نهی شده است
- ۴ پذیرفتن حاکمیت طاغوت، در حقیقت پذیرفتن گمراهی شیطان است.

حدید، ۲۵

﴿لقد ارسلنا رسلنا بالبینات و انزلنا معهم الكتاب و المیزان ليقوم الناس بالقسط﴾	به راستی که پیامبرانمان را همراه دلایل روشن فرستادیم و همراه آنان کتاب آسمانی و میزان نازل کردیم تا مردم به اقامه عدل و داد برخیزند.
--	---

پیام‌آیه

- ۱ این آیه به اولین دلیل ضرورت تشکیل حکومت اسلامی، یعنی «ضرورت اجرای احکام اجتماعی اسلام» اشاره دارد.
- ۲ یکی از اهداف پیامبران برپایی حکومت عدل و داد بوده است.
- ۳ مردم باید در برپایی حکومت عدالت به پیامبران کمک کنند.

سخن امام خمینی <small>علیه السلام</small>	دلیل
به این دلیل که هر نظام سیاسی غیراسلامی، نظامی شرک‌آمیز است، چون حاکمش طاغوت است، ما موظفیم آثار شرک را از جامعه مسلمانان و از حیات آنان دور کنیم و از بین ببریم.	ضرورت پذیرش ولایت الهی و نفی حاکمیت طاغوت
مذهب اسلام هم‌زمان با این‌که به انسان می‌گوید که خدا را عبادت کن و چگونه عبادت کن به او می‌گوید چگونه زندگی کن و روابط خود را با سایر انسان‌ها چگونه باید تنظیم کنی و حتی جامعه اسلامی با سایر جوامع چگونه روابطی باید برقرار نماید. هیچ حرکت و عملی از فرد و جامعه نیست، مگر این‌که مذهب اسلام برای آن حکمی مقرر داشته است.	ضرورت اجرای احکام اجتماعی اسلام

ولایت معنوی رسول خدا صلی الله علیه و آله

پیامبر صلی الله علیه و آله دو ولایت دارد

- ◀ ولایت ظاهری، یعنی سرپرستی جامعه و برپایی حکومت و اجرای احکام اسلامی
- ◀ ولایت معنوی، یعنی سرپرستی و رهبری معنوی انسان‌ها

رسول خدا صلی الله علیه و آله

- ◀ با انجام وظایف عبودیت و بندگی و در مسیر قرب الهی، به مرتبه‌ای از کمال نائل می‌شود که عالم غیب و ماورای طبیعت را مشاهده می‌کند.
- ◀ به اذن الهی در عالم خلقت تصرف می‌کند.
- ◀ می‌تواند بیمار را شفا بخشد و بلایی را از شخص یا جامعه دور کند.
- ◀ با استفاده از این قدرت ولایت دل‌های آماده را هدایت می‌کند.
- ◀ این ولایت از طریق امداد غیبی و الهامات و مانند آن صورت می‌گیرد.

نکته میزان بهره‌مندی انسان‌ها از این هدایت به «درجه ایمان و عمل آن‌ها» بستگی دارد. هر قدر درجه ایمان و عمل انسان بالاتر باشد، استعداد و لیاقت دریافت هدایت معنوی را بیشتر دارد.

نمونه کامل ولایت معنوی: رفتار رسول خدا صلی الله علیه و آله با حضرت علی علیه السلام

- حضرت علی علیه السلام از کودکی تحت تربیت رسول خدا صلی الله علیه و آله قرار گرفت و با استعداد بی‌نظیر خود، مراتب کمال را در ایمان و عمل به سرعت پیمود.
- حضرت علی علیه السلام علاوه بر تربیت به روش‌های معمولی، از هدایت‌های معنوی رسول خدا صلی الله علیه و آله نیز بهره می‌برد.
- حضرت علی علیه السلام فرمود: «روزی رسول خدا صلی الله علیه و آله هزار باب از علم به رویم گشود که از هر کدام، هزار باب دیگر گشوده می‌شد».

هدایت معنوی

- ◀ شکل‌ها و صورت‌های مختلفی دارد..
- ◀ با لیاقت و ظرفیت افراد متناسب است.
- ◀ نمونه آن: حل مسئله علمی یک عالم پاک‌سرشت

عصمت پیامبر اکرم ﷺ

عصمت یعنی «محفوظبودن از گناه».

پیامبران از ویژگی عصمت برخوردار بودند

- کارهایی را که خداوند واجب کرده است، انجام می‌دادند.
- کارهایی را که خداوند حرام کرده است، ترک می‌کردند.

عصمت لازمه پیامبری است و بدون عصمت، مردم به پیامبران اعتماد و از آنان پیروی نمی‌کردند.

مراتب عصمت

۱ عصمت در دریافت و ابلاغ وحی: اگر پیامبری در این مرتبه عصمت نداشته باشد، دین الهی به درستی به مردم نمی‌رسد و امکان هدایت از مردم سلب می‌شود.

۲ عصمت در تعلیم و تبیین دین و وحی الهی: اگر پیامبری در این مرتبه عصمت نداشته باشد، امکان انحراف در تعالیم الهی پیدا می‌شود و اعتماد مردم به دین از دست می‌رود.

۳ عصمت در اجرای احکام الهی: اگر پیامبر در این مرتبه عصمت نداشته باشد، امکان دارد کارهایی که مخالف دستورهای خداست انجام دهد و مردم نیز از او سرمشق گیرند و به گمراهی دچار شوند.

تشخیص عصمت با خداست، زیرا

- خداوند آشکار و نهان افراد را می‌داند.
- او می‌تواند توانایی فرد را برای دوری از گناه تشخیص دهد.

موضوع: تشخیص عصمت در پیامبران

انعام، ۱۲۴

﴿اللَّهُ اعْلَمُ حَيْثُ يَجْعَلُ رِسَالَتَهُ﴾ خدا بهتر می‌داند رسالتش را کجا قرار دهد.

پیام‌آیه

۱ لازمه پیامبری، داشتن عصمت است.

۲ تشخیص عصمت و ویژگی‌های پیامبری بر عهده خداوند است.

پرسش آیا یک مانع بیرونی سبب عصمت می‌شود یا پیامبران با اختیار خود به سمت گناه و خطانمی‌روند؟

۱ پاسخ پیامبران مانند دیگر انسان‌ها گزینه و اختیار دارند.

۲ کسی گناه می‌کند که هوی و هوس بر او غلبه کند.

۳ کسی که حقیقت گناه را مشاهده می‌کند و می‌داند با انجام آن از لطف و رحمت خدا دور می‌شود، چنین نمی‌کند.

۴ انسان‌ها در مورد بعضی گناهان معصوم‌اند، اما پیامبران در مورد همه گناهان عصمت دارند.

قدرشناسی از پیامبر اکرم ﷺ

رسول خدا ﷺ

۲۳ سال با زحمت و رنج فراوان، بزرگ‌ترین و ماندگارترین پیام الهی را به مردم رساند.

جامعه‌ای با ایمان و به دور از شرک بنا کرد.

بنای چنین جامعه‌ای خود معجزه‌ای بزرگ بود.

مسلمانان باید با وحدت و همدلی نگذارند زحمتهای پیامبر ﷺ بی اثر شود.

دشمنان اسلام با نقشه دقیق، همبستگی مسلمانان را به دشمنی با یکدیگر تبدیل کرده‌اند و از نتایج این دشمنی‌ها تجزیه کشورهای بزرگ اسلامی است تا راحت‌تر قدرتهای استعمارگر بر آنها سلطه پیدا کنند. علمای بزرگ اسلام تلاش فراوانی کردند تا مسلمانان را علیه دشمنان اسلام متحد کنند. یکی از این علما، امام خمینی رحمته‌الله علیه بود که همواره مسلمانان را به وحدت دعوت می‌کرد.

ایشان در پیامی چنین گفت: «ای مسلمانان جهان که به حقیقت اسلام ایمان دارید، به پا خیزید و زیر پرچم توحید و در سایه تعلیمات اسلام مجتمع شوید و دست خیانت ابرقدرت‌ها را از ممالک خود و خزائن سرشار آن کوتاه کنید. دست از اختلافات و هواهای نفسانی بردارید که شما دارای همه چیز هستید. بر فرهنگ اسلامی تکیه کنید و با غرب و غرب‌زدگی مبارزه نمایید و روی پای خودتان بایستید.»

برنامه‌ای برای وحدت

۱ از اهانت و توهین به مقدسات سایر مسلمانان خودداری کنیم. در مورد اعتقادات خود با معرفت و استدلال سخن بگوییم.

۲ از مظلومان در تمام نقاط جهان با روش‌های درست دفاع کنیم.

۳ فریب کسانی را که به ظاهر مسلمان هستند، نخوریم. آنها دشمنان اسلام مثل صهیونیست‌ها را دوست مسلمانان نشان می‌دهند.

حدیث پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله

«هر کس فریاد دادخواهی مظلومی را که از مسلمانان یاری می‌طلبد، بشنود اما به یاری آن مظلوم برنخیزد، مسلمان نیست.»

درس ۵ امامت، تداوم رسالت

از میان مسئولیت‌های سه‌گانه پیامبر صلی الله علیه و آله، مسئولیت اول، یعنی دریافت و ابلاغ وحی، با ختم نبوت پایان می‌پذیرد.

در مورد دو مسئولیت دیگر سه فرض وجود دارد:

فرض‌هایی در مورد مسئولیت‌های پیامبر <small>صلی الله علیه و آله</small>	بررسی درستی یا نادرستی
۱ - قرآن کریم و پیامبر اکرم <small>صلی الله علیه و آله</small> در مورد این دو مسئولیت سکوت کرده‌اند.	نادرست است، زیرا: ۱ - قرآن کریم، هدایتگر مردم در همه امور زندگی است و ممکن نیست نسبت به این دو مسئولیت که در سرنوشت امت اسلامی مهم است، بی تفاوت باشد. ۲ - پیامبر اکرم <small>صلی الله علیه و آله</small> آگاه‌ترین مردم نسبت به این جایگاه و مسئولیت‌هاست و نمی‌تواند از کنار چنین مسئله مهمی با سکوت و بی‌توجهی بگذرد. ۳ - بی‌توجهی به این مسئله دلیلی بر نقص اسلام است، در حالی که اسلام کامل‌ترین دین الهی است.

بررسی درستی یا نادرستی	فرض‌هایی در مورد مسئولیت‌های پیامبر ﷺ
<p>نادرست است، زیرا:</p> <p>۱- نیاز جامعه به حکومت و تعلیم و تبیین دین بعد از پیامبر ﷺ افزایش یافت.</p> <p>۲- گسترش اسلام، ظهور مکاتب و فرقه‌های مختلف، پیدایش مسائل و مشکلات اجتماعی جدید را به دنبال داشت.</p> <p>۳- اصولاً جامعه و حکومت، امری تمام‌شدنی و پایان‌ناپذیر نیست و همواره جامعه نیازمند حاکم و معلمی است که بتواند راه رسول خدا ﷺ را ادامه دهد.</p>	<p>۲- همچون مسئولیت اول، پایان این دو مسئولیت اعلام شده است.</p>
<p>این فرض منطقی است. یعنی رسول خدا ﷺ به فرمان خداوند، وظایف پس از خود را به شکل امامت فرمان داده است و جانشین خود را مشخص کرده‌اند.</p>	<p>۳- پیامبر ﷺ جانشین را تعیین نموده و دو مسئولیت تعلیم و تبیین دین و ولایت و حکومت را بر عهده وی قرار داده‌اند.</p>

← تعیین امام

امام، همهٔ مسئولیت‌های پیامبر ﷺ به‌جز دریافت و ابلاغ وحی را بر عهده دارد، پس باید ویژگی‌های پیامبر ﷺ را داشته باشد تا مردم به وی اطمینان کنند و راهنمایی‌های او را بپذیرند.

۱ از ویژگی‌های لازم «عصمت» است.

۲ تشخیص عصمت برای انسان‌ها ممکن نیست.

۳ تنها خداوند می‌تواند عصمت را در انسان‌ها تشخیص دهد.

نتیجه تنها خداوند می‌تواند فرد شایستهٔ امامت را معرفی نماید.

آیات و روایات مربوط به امامت و جانشینی پیامبر ﷺ

توضیحات	آیه یا حدیث
<p>۱- حدود سه سال پس از بعثت، پیامبر ﷺ فرمان یافت خویشان خود را به اسلام دعوت کند.</p>	<p>«نزول آیهٔ انذار» شعراء، ۲۱۴ ﴿وَ أَنْذِرْ عَشِيرَتَكَ الْأَقْرَبِينَ﴾ خویشان نزدیکت را انذار کن.</p>
<p>۲- پیامبر ﷺ چهل نفر از بنی‌هاشم را دعوت کرد و آنان را به اسلام فراخواند.</p>	
<p>۳- تنها علی ؑ فرمود: «من یار و یاور تو خواهم بود، ای رسول خدا».</p>	
<p>۴- درخواست پیامبر ﷺ و جواب علی ؑ سه‌بار تکرار شد.</p>	
<p>۵- پیامبر ﷺ دست علی ؑ را گرفت و فرمود: «همانا این، برادر من، وصی من و جانشین من در میان شما خواهد بود».</p>	

«نزل آیه ولایت»

مائده، ۵۵

«إِنَّمَا وَلِيُّكُمُ اللَّهُ وَرَسُولُهُ

هَمَانَا وَوَلِيُّ شِمَا خَدَاوَنَد وَ رَسُوْل اَوْسْت

وَ الَّذِيْنَ اٰمَنُوْا

وَ مُؤْمِنَانِي كَه

الَّذِيْنَ يُقِيْمُوْنَ الصَّلَاةَ

نَمَاز رَا بَر يَا مِي دَارَنَد

وَ يُؤْتُوْنَ الزَّكَاةَ وَ هُمْ رَاكِعُوْنَ

وَ دَر حَال رُكُوْع زَكَات مِي دَهَنَد.»

- ۱- یکی از روزها، نزدیک ظهر این آیه نازل شد.
- ۲- پیامبر ﷺ با شتاب در حالی که آیه را می خواند، به مسجد وارد شد و پرسید: «چه کسی در حال رکوع صدقه داده است؟»
- ۳- فقیری انگشتری را نشان داد و به حضرت علی ﷺ اشاره نمود و گفت: «این مرد در حال رکوع، انگشتری خود را به من بخشید.»
- ۴- مردم تکبیر گفتند و رسول خدا ﷺ ستایش و سپاس خدا را به جا آورد.
- ۵- نزول این آیه با آن شرایط برای آن بود که مردم آن را ببینند و امکان مخفی کردن آن نماند.

حدیث جابر در حقیقت تفسیر آیه زیر است:

نساء، ۵۹

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا

أَطِيعُوا اللَّهَ

وَ أَطِيعُوا الرَّسُولَ

وَ أُولَى الْأَمْرِ مِنْكُمْ﴾

پیامهای حدیث جابر

- ۱- در یکی از روزها در مدینه، جبرئیل این آیه را نازل کرد.
- ۲- معمولاً وقتی آیهای نازل می شد یاران نزد رسول خدا ﷺ می آمدند و جزئیات حکم را می پرسیدند.
- ۳- وقتی این آیه نازل شد جابر بن عبدالله انصاری به رسول خدا ﷺ گفت: «ما، خدا و رسول او را شناخته ایم، لازم است اولی الامر را نیز بشناسیم.»
- ۴- رسول خدا ﷺ فرمود: «ای جابر آنان جانشینان من و امامان بعد از من هستند. نخستین آنان علی بن ابی طالب است و سپس به ترتیب حسن بن علی، حسین بن علی، علی بن الحسین، محمد بن علی و تو در هنگام پیری او را خواهی دید و هر وقت او را دیدی، سلام مرا به او برسان.
- پس از محمد بن علی، به ترتیب جعفر بن محمد، موسی بن جعفر، علی بن موسی، محمد بن علی، علی بن محمد، حسن بن علی و پس از ایشان فرزندش می باشد که هم نام و هم کنیه من است.
- اوست که از نظر مردم پنهان می شود و غیبت او طولانی می گردد تا آنجا که فقط افرادی که ایمان را سخاوت دارند، بر عقیده به او باقی می مانند.»

۱- مسلمانان باید از خدا، رسول خدا ﷺ و اولی الامر اطاعت کنند.

۲- از آنجا که این سه اطاعت در کنار هم قرار گرفته اند، سرپیچی از هر مورد حرام است.

۳- از آنجا که مصداق اولی الامر در آیه مشخص نشده، برای آگاهی مردم، رسول خدا ﷺ آن ها را مشخص می کنند.

۴- بنابر سخن پیامبر اکرم ﷺ کسانی که مصداق اولی الامر هستند، عبارتند از: امامان دوازده گانه.

توضیحات	آیه یا حدیث
<p>۱- این حدیث را پیامبر ﷺ به طور مکرر، از جمله در روزهای آخر عمر خود می فرمود.</p> <p>۲- همان طور که قرآن و پیامبر از هم جدا نمی شوند، قرآن و اهل بیت نیز همواره با هم اند.</p> <p>۳- همان طور که قرآن همیشگی است، وجود معصوم نیز در کنار آن همیشگی است.</p> <p>۴- در صورتی مسلمانان گمراه نمی شوند که به قرآن و امامت چنگ بزنند.</p> <p>۵- نمی توان برای هدایت و سعادت اخروی فقط از یکی از دو یادگار پیامبر ﷺ پیروی کرد، بلکه باید از هر دو کمک گرفت.</p>	<p>حدیث ثقلین «إِنِّي تَارِكٌ فِيكُمْ الثَّقَلَيْنِ من در میان شما دو چیز گرانبها می گذارم كِتَابَ اللَّهِ وَ عِتْرَتِي وَ أَهْلَ بَيْتِي کتاب خدا و عترتم اهل بیتم را. مَا إِن تَمَسَّكْتُمْ بِهِمَا اگر به این دو تمسک جوید لَنْ تَضِلُّوا أَبَدًا هرگز گمراه نمی شوید وَ إِنَّهُمَا لَنْ يَفْتَرِقَا و این دو هیچ گاه از هم جدا نمی شوند حَتَّى يَبْرُدَا عَلَيَّ الْخَوْضَ تا این که در کنار حوض کوثر بر من وارد شوند.»</p>
<p>۱- وقتی خداوند حضرت موسی ﷺ را مأمور مبارزه با فرعون کرد، آن حضرت از خداوند خواست که برادرش هارون، مشاور، پشتیبان و شریک در امر هدایت باشد.</p> <p>۲- خداوند درخواست حضرت موسی ﷺ را پذیرفت و هارون را مشاور و وزیر او قرار داد.</p>	<p>حدیث منزلت پیامبر اکرم ﷺ بارها به علی ﷺ فرمود: «أَنْتَ مِنِّي بِمَنْزِلَةِ هَارُونَ مِنْ مُوسَى تو برای من به منزله هارون برای موسی هستی إِلَّا أَنَّهُ لَا نَبِيَّ بَعْدِي جز این که بعد از من پیامبری نیست.»</p>
<p>۱- پیامبر ﷺ پرسید: «أَيُّهَا النَّاسُ مَنْ أَوْلَى النَّاسِ بِالْمُؤْمِنِينَ چه کسی به مؤمنان مِنْ أَنْفُسِهِمْ از خودشان سزاوارتر است؟!» گفتند: «خدا و پیامبرش بر ما ولایت و سرپرستی دارند.» ۲- سپس پیامبر ﷺ فرمود: «مَنْ كُنْتُ مَوْلَاهُ هر کس که من ولی و سرپرست اویم، فَهَذَا عَلَيَّ مَوْلَاهُ علی نیز ولی و سرپرست اوست.» ۳- پیامبر ﷺ این جمله را سه بار تکرار کرد و از حاضران خواست به غایبان برسانند. ۴- پس از آن، مردم برای عرض تبریک سوی امام آمدند و با او بیعت کردند.</p>	<p>۱- پیامبر ﷺ در سال دهم هجری با حدود ۱۲۰ هزار نفر به حج رفتند. ۲- این حج در سال آخر عمر ایشان برگزار شد و به حجة البلاغ و حجة الوداع معروف شد. ۳- پس از برگزاری حج، در مسیر برگشت در محل غدیر خم در هجده ذی حجة این آیه نازل شد. ۴- بعد از نزول آیه، پیامبر ﷺ دستور داد همه توقف کنند و آنان که رفته اند، بازگردند و آنان را برای دریافت پیام آماده کرد. ﴿يَا أَيُّهَا الرَّسُولُ ای رسول بَلِّغْ مَا أُنزِلَ إِلَيْكَ مِنْ رَبِّكَ آن چه از سوی پروردگارت بر تو نازل شده برسان</p>

توضیحات	آیه یا حدیث
پیام‌های حدیث غدیر	وَإِنْ لَمْ تَفْعَلْ فَمَا بَلَّغْتَ رِسَالَتَهُ وَ اللَّهُ يَعْصِمُكَ مِنَ النَّاسِ إِنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الْكَافِرِينَ ﴿
۱- خداوند به پیامبر ﷺ فرمان می‌دهد جانشینی حضرت علی ﷺ را به مردم ابلاغ کند.	و اگر چنین نکنی رسالتش را نگزارده‌ای و خداوند تو را از مردمان حفظ می‌کند،
۲- اهمیت این فرمان آن قدر زیاد است که اگر به مردم ابلاغ نشود، رسالت پیامبر ﷺ انجام نشده است.	خداوند، کافران را هدایت نمی‌کند.
۳- خداوند پیامبر ﷺ را از شر سخنان و نپذیرفتن مردم حفظ می‌کند.	

تدبیر حدیث غدیر

- ۱ مراسم غدیر در اجتماع بزرگ مسلمانان برگزار شد تا همه مسلمانان آن را مشاهده کنند.
- ۲ اگر پیامبر ﷺ جانشین خود را معرفی نمی‌کرد، مانند این بود که رسالتش انجام نشده است.
- ۳ تبریک و تهنیت پس از پایان مراسم، نشان‌دهنده نصب علی ﷺ به جانشینی پیامبر ﷺ است.
- ۴ «مولی» در حدیث غدیر به معنی «سرپرست» است نه دوست، زیرا این اجتماع مهم برای گفتن دوستی حضرت علی ﷺ نیست، بلکه برای گفتن سرپرستی ایشان است.

عصمت ائمه اطهار

- ۱ امامان دو مسئولیت رهبری و مرجعیت دینی را پس از رسول خدا ﷺ بر عهده دارند.
 - ۲ رفتار و کردار امامان، اسوه و راهنمای مسلمانان است.
- نتیجه ضروری است که امامان، معصوم از گناه باشند.

موضوع: عصمت اهل بیت پیامبر ﷺ

آیه تطهیر

احزاب، ۳۳

﴿إِنَّمَا يُرِيدُ اللَّهُ لِيُذْهِبَ
عَنْكُمُ الرِّجْسَ أَهْلَ الْبَيْتِ
وَ يُطَهِّرَ كُمْ تَطْهِيرًا﴾

همانا خدا اراده کرده که دور گرداند
از شما اهل بیت پلیدی و ناپاکی را
و شما را کاملاً پاک و طاهر قرار دهد.

شان نزول آیه

- ۱ ام‌سلمه، همسر رسول خدا ﷺ می‌گوید: روزی پیامبر ﷺ در خانه استراحت می‌کرد که دختر بزرگوارش وارد شد و سلام کرد.
- ۲ پیامبر ﷺ پاسخ داد و ایشان را به کنار خود دعوت کرد.
- ۳ پس از ایشان، حضرت علی ﷺ، امام حسن ﷺ و امام حسین ﷺ آمدند و نزد رسول خدا ﷺ رفتند.
- ۴ پیامبر ﷺ برای آنان دعا کرد: «خدایا! اینان اهل بیت من‌اند، آنان را از هر پلیدی و ناپاکی حفظ کن.»
- ۵ پس از این دعا، آیه تطهیر نازل شد.

پیام‌آیه

این آیه هرگونه پلیدی را از پیامبر اکرم ﷺ، امام علی علیه السلام، حضرت فاطمه علیها السلام، امام حسن علیه السلام و امام حسین علیه السلام دور می‌داند و آنان را معصوم از گناه و پلیدی معرفی می‌کند.

این آیه، فقط افراد خاصی از خانواده پیامبر ﷺ را دربر می‌گیرد و شامل همه خانواده ایشان نمی‌شود.

چون این تعداد خاص معصوم هستند، سخن و عمل آنان مطابق دین و بیان‌کننده دستورات الهی است.

نکته پیامبر ﷺ تا مدت‌ها هر روز صبح هنگام رفتن به مسجد از در خانه حضرت فاطمه علیها السلام می‌گذشت و اهل خانه را اهل بیت خطاب می‌کرد و آیه تطهیر را می‌خواند.

نکته در سخنان دیگر پیامبر ﷺ، امامان بعدی هم جزء اهل بیت شمرده شده‌اند.

نتیجه‌گیری

۱ پیامبر ﷺ با هدایت خداوند، امام علی علیه السلام و یازده فرزند ایشان را به جانشینی خود معرفی کرده و آن‌ها عهده‌دار مسئولیت امامت‌اند.

۲ لازمه این جانشینی، علم کامل و عصمت از گناه و اشتباه است، همان‌گونه که پیامبر ﷺ این دو ویژگی را دارا بود.

۳ حضرت فاطمه علیها السلام جزء اهل بیت است. ایشان امام نبودند، اما علم و عصمت کامل دارند و پیروی از کلام و رفتار ایشان بر همه مسلمانان واجب است.

درس پیشوایان اسوه

پرسش سیره و روش پیامبر اکرم ﷺ و جانشین ایشان امیرالمؤمنین علی علیه السلام در حکومت‌داری چگونه بوده است؟

اسوه‌های رهبری

دوره پیامبری رسول اکرم ﷺ

← سیزده سال در مکه برای هدایت مردم تلاش کرد.

← ده سال در مدینه حکومت اسلامی را بنا نهاد.

پیامبر ﷺ در ده سال حکومت مدینه، در همه ابعاد فردی و اجتماعی، الگو و اسوه مسلمانان شد.

موضوع: پیامبر گرامی اسلام ﷺ اسوه مسلمانان

احزاب، ۲۱

لَقَدْ كَانَ لَكُمْ فِي رَسُولِ اللَّهِ

أَسْوَةٌ حَسَنَةٌ

لِمَن كَانَ يَرْجُو اللَّهَ وَ الْيَوْمَ الْآخِرَ

وَ ذَكَرَ اللَّهَ كَثِيرًا

قطعاً برای شما در رسول خدا

سرمشق نیکویی است

برای کسی که به خداوند و روز رستاخیز امید دارد

و خدا را بسیار یاد می‌کند.

پیام‌آیه

پیامبر ﷺ اسوه و الگوی همه مسلمانان در همه زمان‌هاست.

شرط الگوگیری از پیامبر ﷺ ایمان به خدا و روز قیامت است.

۱) بسیار یاد خدا کردن باعث الگوگرفتن از پیامبر ﷺ می‌شود.

ارتباط پیامبر ﷺ و امامان در اموری که ارزش آن همیشگی است، اسوه مسلمانان هستند. (درس ۸ سال دهم)

نکته حضرت علی علیه السلام پس از رسیدن به حکومت اعلام کرد «من براساس دستورات قرآن و سنت رسول خدا صلی الله علیه و آله حکومت می‌کنم.»

رسیره پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله در رهبری جامعه

۱- تلاش برای برقراری عدالت و برابری

• یکی از اهداف مهم حکومت الهی رسول خدا صلی الله علیه و آله اجرای عدالت بود.

• ایشان در مورد عدالت با قاطعیت عمل کرد و کوشید تا جامعه‌ای عادلانه برپا کند.

• در زمان پیامبر صلی الله علیه و آله در حجاز و سایر کشورها تبعیض و تفاوت طبقاتی یک قانون پذیرفته شده بود.

مثال‌های عدالت در حکومت پیامبر صلی الله علیه و آله

۱ درآمد بیت‌المال را به تساوی تقسیم می‌کرد.

۲ فرقی میان عرب و غیرعرب نمی‌گذاشت.

۳ در مورد ضایع شدن حق شخصی خود بردبار بود. اما در برابر ضایع شدن حقوق افراد جامعه می‌ایستاد و کوتاه نمی‌آمد.

۴ متجاوزان به حقوق مردم را در هر موقعیت و مقامی مجازات می‌کرد.

۵ برابری میان همه افراد را اعلام کرد و در مقابل تعصبات قومی و قبیله‌ای ایستاد.

نمونه تاریخی

• در زمان‌های گذشته، هر قبیله جایگاه مخصوصی داشت و برخی قبایل برتر شمرده می‌شدند.

• روزی فردی از یک قبیله صاحب‌نام مدینه دزدی کرد و جرم او ثابت شد.

• رؤسای قبیله تلاش کردند تا مجازات نشود و پیامبر صلی الله علیه و آله را از مجازات منصرف کنند.

• پیامبر صلی الله علیه و آله نپذیرفت و فرمود:

«اقوام و ملل پیشین بدین سبب دچار سقوط شدند که در اجرای عدالت، تبعیض روا می‌داشتند؛ اگر شخصی قدرتمند و صاحب نفوذ از ایشان دزدی می‌کرد رهاش می‌کردند و اگر فردی ضعیف دزدی می‌کرد وی را مجازات می‌کردند.»

۲- محبت و مدارا با مردم

رفتار پیامبر صلی الله علیه و آله چنان محبت‌آمیز بود که مردم، ایشان را پدر خود می‌دانستند.

رسول خدا صلی الله علیه و آله می‌فرمود: «بدی‌های یکدیگر را پیش من بازگو نکنید، زیرا دوست دارم با دلی پاک و خالی از کدورت با شما معاشرت کنم.»

مثال‌های محبت پیامبر صلی الله علیه و آله

۱ هر کس به خانه پیامبر صلی الله علیه و آله می‌رفت، مورد احترام بود، حتی ردای خود را برای او پهن می‌کرد.

۲ هرگز در مقابل یارانش پای خود را دراز نمی‌کرد.

۳ اگر درباره آخرت حرف می‌زدند، با آنان همراهی می‌کرد.

۴ شعرخواندن و از گذشته گفتن را برای یاران منع نمی‌کرد، مگر این که کار حرامی مثل غیبت انجام می‌دادند.

۳- سخت‌کوشی و دلسوزی در هدایت مردم

پیامبر ﷺ چنان علاقه‌مند به نجات مردم از گمراهی بود که

- سختی‌ها و آزارهای این راه، هرگز سبب دوری او از مردم نگردید.
- برای هدایتشان شبانه‌روز تلاش کرد.

خداوند دربارهٔ تلاش پیامبر ﷺ برای هدایت مردم فرمود:

«رنج شما برای او سخت و دشوار است و بر [هدایت] شما حریص (به شدت علاقه‌مند) است.»

در این راه قریب با ایشان دشمنی کرد

- می‌گفتند او ساحر و جادوگر است.
- می‌گفتند او دیوانه است.
- بر سر و رویش خاکستر می‌پاشیدند.
- طعنه و نیش زبان به او می‌زدند.

موضوع: دلسوزی پیامبر ﷺ برای هدایت مردم

شعراء، ۳

«از این که برخی ایمان نمی‌آورند

لَعَلَّكَ بَاخِعٌ نَفْسِكَ

شاید که جانت را [از شدت اندوه] از دست بدهی.»

أَلَّا يَكُونُوا مُؤْمِنِينَ

پیام‌آیه

۱ غم و اندوه بسیاری برای پیامبر ﷺ از گمراهی مردم پدید می‌آمد.

۲ شدت غم و اندوه پیامبر ﷺ برای هدایت مردم آن‌قدر زیاد بود که ممکن بود جان خود را از دست بدهد.

روایت حضرت علی رضی الله عنه در مورد تلاش پیامبر ﷺ :

«پیامبر ﷺ یک طبیب سیار بود. [برخلاف سایر طبیبان] او خود به سراغ مردم می‌رفت، داروها و مرهم‌هایش را با خودش آماده می‌کرد، ابزارهای طبابت را با خود می‌برد تا بر هر جا نیاز باشد، مرهم بگذارد؛ بر دل‌های کور، گوش‌های کر، زبان‌های گنگ. او با داروهای خویش بیماران غفلت‌زده و سرگشته را درمان می‌کرد.»

سفرارش‌های پیامبر ﷺ در مورد جنگ با کافران

۱ اگر کافری در جنگ کشته شد او را مُثله نکنید.

۲ کودکان و پیران و زنان را نکشید.

۳ حیوانات حلال‌گوشت را نکشید، مگر برای این که برای غذا احتیاج داشته باشید.

۴ هرگز آب مشرکان را زهرآلود نکنید.

۵ مزارع و نخلستان‌ها را نسوزانید.

۴- مبارزه با فقر و محرومیت

پیامبر ﷺ به دنبال بنای جامعه‌ای آباد و دور از محرومیت بود

مردم را به کار تشویق می‌کرد.

از بیکاری بدش می‌آمد.

کسانی را که فقط عبادت می‌کردند و کار نمی‌کردند، مذمت می‌کرد.

- ◀ به فقیران بسیار احترام می گذاشت.
- ◀ اجازه نمی داد به خاطر فقر به آنان بی توجهی شود.
- ◀ برخی از فقرا دوست صمیمی ایشان بودند.
- ◀ با فقیرترین و محروم ترین افراد می نشست و گفت و گو می کرد.
- ◀ آنان رسول خدا ﷺ را همدل و همراز خود می یافتند.

حدیث در مورد توجه به فقرا

پیامبر ﷺ فرمود: «به من ایمان نیاورده است کسی که شب را با شکم سیر بخوابد و همسایه اش گرسنه باشد.»

همراه و همپای پیامبر ﷺ

- امیرمؤمنان ﷺ ده سال قبل از بعثت، در خانه کعبه به دنیا آمد. نام پدرش ابوطالب بود.
- ابوطالب نام ایشان را به پیشنهاد پیامبر ﷺ علی گذاشت. علی، یعنی «والا و بلندمرتبه».
- سخن علی ﷺ در مورد زندگی در خانه پیامبر ﷺ:

«در حالی که کودک بودم، همواره در کنار پیامبر بودم و پیامبر مرا در کنار خود می نهاد ... نه هرگز دروغی در گفتار من می دید و نه رفتاری ناشایست از من مشاهده کرد ...

من همچون بچه از شیر گرفته شده که به دنبال مادرش می رود، از آن بزرگوار پیروی می کردم و او هر روز پرچمی از خوی های نیکوی خود را برای من می افراشت و مرا به پیروی کردن از آن فرمان می داد ...»
در هر سال، در غار حرا، گوشه ای برمی گزید ... هنگامی که وحی بر پیامبر ﷺ فرود آمد، آوای اندوهگین شیطان را شنیدم، گفتم: ای پیامبر خدا، این فریاد اندوهناک چیست؟ پاسخ داد: شیطان است که از پرستش خود ناامید شده است. بی گمان آن چه را من می شنوم تو هم می شنوی و آن چه را من می بینم، تو هم می بینی، جز این که تو پیامبر نیستی، بلکه وزیر هستی و تو هر آینه بر راه خیر می باشی.»

حدیث پیامبر ﷺ در مورد علی ﷺ از زبان جابر بن عبدالله

- 1 در کنار خانه خدا بودیم که علی ﷺ وارد شد. رسول خدا ﷺ فرمود: برادرم به سویتان آمد.
- 2 سپس پیامبر ﷺ رو به سمت کعبه کرد و دست بر آن گذاشت و فرمود: «سوگند به خدایی که جانم در دست قدرت اوست این مرد و شیعیان و پیروان او رستگاران و در روز قیامت اهل نجات اند.»

3 سپس فرمود: این مرد (علی ﷺ)

- ◀ اولین ایمان آورنده به خدا
- ◀ وفادارترین شما در پیمان با خدا
- ◀ راسخ ترین شما در انجام فرمان خدا
- ◀ صادق ترین شما در داوری بین مردم
- ◀ بهترین شما در رعایت مساوات بین مردم
- ◀ ارجمندترین شما نزد خداست.

﴿إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ﴾
 کسانی که ایمان آوردند و کارهای شایسته انجام دادند
 اولئك هم خير البرية ﴿﴾
 اینان بهترین مخلوقات اند.

پیام آیه

۱ این آیه در مورد علی علیه السلام و شیعیان ایشان نازل شده است.

۲ حضرت علی علیه السلام و شیعیان ایشان اهل نجات هستند.

شیعه

۱ یعنی پیرو

۲ مسلمانی است که به فرمان خدا و پیامبر صلی الله علیه و آله، امیرالمؤمنین علی علیه السلام را جانشین پیامبر صلی الله علیه و آله می داند و از او پیروی می کند.

تذکره حدیث

رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود:

۱- «عَلِيٌّ مَعَ الْقُرْآنِ وَ الْقُرْآنُ مَعَ عَلِيٍّ»

۲- «عَلِيٌّ مَعَ الْحَقِّ وَ الْحَقُّ مَعَ عَلِيٍّ»

۱ حدیث اول از لحاظ مفهومی با حدیث ثقلین مرتبط است، زیرا علی علیه السلام را در کنار قرآن می داند.

۲ حدیث دوم به عصمت علی علیه السلام اشاره دارد، زیرا او را همواره در کنار حق می داند.

ویژگی های حضرت علی علیه السلام

۱- عدالت بی مانند

ایشان پس از ۲۵ سال خانه نشینی با اصرار مردم خلافت را پذیرفت و با الگوگرفتن از پیامبر صلی الله علیه و آله، عدالت و مبارزه با تبعیض و نابرابری را سرمشق خود قرار داد.

سخن علی علیه السلام در آغاز حکومت: «... ای مردم، گروهی بیش از حق خود از بیت المال و اموال عمومی برداشته اند و جیب خود را انباشته اند و ملک و باغ خریده اند... اینان در حقیقت ننگ دنیا و عذاب آخرت را خریده اند، اما بدانید که من حق مظلوم را از اینان می ستانم و از این پس سهم همه مسلمانان را از بیت المال به طور مساوی خواهم داد.»

● او بیت المال را به طور مساوی تقسیم کرد. عده ای که قبلاً بیشتر می گرفتند اعتراض کردند، علی علیه السلام فرمود: «سوگند به خدا، اگر همه دنیا را [با تمام وسعتش] به من بدهند تا به اندازه گرفتن پوست جو، از دهان موری خدا را نافرمانی کنم، نخواهم کرد.»

● هنگامی که عده ای از سر مصلحت اندیشی گفتند که معاویه را برکنار نکند، فرمود: «به خدا سوگند حتی برای دو روز نیز او را به کار نخواهم گماشت و من هیچ گاه گمراه کنندگان را کارگزار خود قرار نخواهم داد.»

کتاب نهج البلاغه بخشی است از

← سخنرانی‌ها

← نامه‌ها

← پندها و اندرزهای ایشان

بر کتاب نهج البلاغه شرح‌های زیادی نوشته‌اند. ابن ابی‌الحدید شرح مفصّلی بر نهج البلاغه نوشته است و در مقدمه آن می‌نویسد:

«به حق، سخن علی را از سخن خالق (قرآن) فروتر و از سخن مخلوق (دیگر انسان‌ها) برتر خوانده‌اند...»

موضوع: علم بی‌پایان حضرت علی علیه السلام

حدیث پیامبر صلی الله علیه و آله

من شهر علم هستم و علی در آن است
هر کس می‌خواهد به این علم برسد، باید از
در آن وارد شود.

«أَنَا مَدِينَةُ الْعِلْمِ وَ عَلِيٌّ بَابُهَا
فَمَنْ أَرَادَ الْعِلْمَ فَلْيَأْتِهَا
مِنْ بَابِهَا»

پیام حدیث

همان‌گونه که پیامبر صلی الله علیه و آله در علم خود معصوم است، حضرت علی علیه السلام نیز در علم خود معصوم است.

حضرت علی علیه السلام همان مرتبه از علم و عصمت که پیامبر صلی الله علیه و آله داشتند را برای جانشینی ایشان دارند.

رسیدن به علم پیامبر صلی الله علیه و آله از راهی غیر از سخنان علی علیه السلام امکان‌پذیر نیست.

علی علیه السلام می‌فرمود: «هرگاه از پیامبر صلی الله علیه و آله سؤال می‌کردم، پاسخم را می‌داد و اگر در حضورش سکوت می‌کردم ایشان پیشگام می‌شد و از دانش خود مرا بهره‌مند می‌ساخت.»

درس ۷ وضعیت فرهنگی، اجتماعی و سیاسی مسلمانان پس از رسول خدا صلی الله علیه و آله

پس از رسول خدا صلی الله علیه و آله حوادثی پیش آمد که باعث دور افتادن مردم از رهبری و هدایت امامان معصوم علیهم السلام شد، برای همین شرایط و اوضاع اجتماعی خاصی در جامعه پدید آمد.

تدریس در قرآن

موضوع: هشدار در مورد بازگشت مسلمانان به جاهلیت

آل عمران، ۱۴۴

﴿وَمَا مُحَمَّدٌ إِلَّا رَسُولٌ قَدْ خَلَتْ

مِنْ قَبْلِهِ الرُّسُلُ

أَفَإِنْ مَاتَ أَوْ قُتِلَ انْقَلَبْتُمْ

عَلَىٰ أَعْقَابِكُمْ

وَ مَنْ يَنْقَلِبْ عَلَىٰ عَقْبَيْهِ

فَلَنْ يَصُرَ اللَّهُ سَيِّئًا

وَ سَيَجْزِي اللَّهُ الشَّاكِرِينَ ﴿۱۴۴﴾

و محمد نیست، مگر رسولی که

پیش از او رسولان دیگری بودند

پس اگر بمیرد یا کشته شود، آیا شما به گذشته

[و آیین پیشین خود] بازمی‌گردید؟

و هر کس به گذشته بازگردد

به خدا هیچ گزند و زبانی نرساند

و خداوند به زودی سپاس‌گزاران را پاداش می‌دهد.

- ۱ خداوند به مردم زمان پیامبر ﷺ هشدار می‌دهد که خطر بازگشت به جاهلیت همواره وجود دارد.
- ۲ خطر بازگشت به جاهلیت برای همهٔ زمان‌هاست.
- ۳ سپاس‌گزارانِ نعمت واقعی رسالت در هر زمان، پیروان واقعی پیامبر ﷺ هستند.
- ۴ خطر بازگشت به جاهلیت بزرگ‌ترین خطر برای جامعهٔ پس از رسول خداست.

خلاصه‌ای از خدادادهای عصر امامان

- ۱ پس از رحلت پیامبر ﷺ، رهبری امت از مسیر برنامه‌ریزی شده خارج شد و نظام حکومت اسلامی بر مبنای امامت تحقق نیافت.
- ۲ امامان معصوم ﷺ با وجود حضور در جامعه، قدرت و امکانات لازم برای اجرای مسئولیت‌های خود نداشتند.
- ۳ حضرت علیؑ در دورهٔ کوتاه چهار سال و نه ماه زمامدار مسلمین شد و عالی‌ترین نمونهٔ حکومت را عرضه کرد.
- ۴ پس از شهادت حضرت علیؑ حکومت به بنی‌امیه رسید که سرسختانه با پیامبر ﷺ مبارزه کرده بودند.
- ۵ ابوسفیان رهبر مشرکین ضد پیامبر ﷺ بود و پسرش معاویه در سال چهارم هجری با استفاده از ضعف یاران امام حسنؑ حکومت را به دست گرفت.
- ۶ معاویه حکومت اسلامی را به سلطنت تبدیل کرد و پسرش یزید را جانشین خود قرار داد.

نمونهٔ اخلاق زشت یزید

- ۱ احکام خداوند، مثل نماز و روزه را بازی و سخره می‌گرفت.
- ۲ سگ‌بازی و میمون‌بازی می‌کرد.
- ۳ امام حسینؑ و یارانش را به وضع هولناکی به شهادت رساند.

دو نمونه از سخنان علیؑ در مورد آیندهٔ مسلمانان در زمان بنی‌امیه

- ۱ «سوگند به خداوندی که جانم در دست اوست، آن مردم [شامیان] بر شما پیروز خواهند شد، نه از آن جهت که آنان به حق نزدیک‌ترند، بلکه به این جهت که آنان در راه باطلی که زمامدارشان می‌رود شتابان فرمان او را می‌برند و شما در حق من بی‌اعتنایی و کندی می‌کنید. این مطلب، قلب انسان را به درد می‌آورد که آن‌ها در مسیر باطل خود این چنین متحدند و شما در راه حق این‌گونه متفرق و پراکنده‌اید.»
- ۲ «به خدا سوگند، بنی‌امیه چنان به ستمگری و حکومت ادامه دهند که حرامی باقی نماند، جز آن که حلال شمارند ... تا آن‌که در حکومتشان دو دسته بگیرند؛ دسته‌ای بر دین خود که آن را از دست داده‌اند و دسته‌ای برای دنیای خود که به آن نرسیده‌اند.»

- پس از بنی‌امیه، حکومت به بنی‌عباس رسید و آنان هم روش سلطنتی بنی‌امیه را ادامه دادند.
- اگر تحول معنوی زمان پیامبر ﷺ و دو میراث‌گرا نقدر ایشان - قرآن کریم و ائمهٔ اطهار ﷺ - نبودند، جز نامی از اسلام باقی نمی‌ماند.

توضیحات	چالش
<p>پس از رحلت رسول خدا ﷺ نوشتن حدیث ممنوع شد و کسانی که به احادیث علاقه‌مند بودند فقط باید حدیث را به حافظه می‌سپردند که نتایج نامطلوب زیر را در پی داشت:</p> <p>۱- احتمال خطا در نقل احادیث افزایش یافت و امکان کم و زیاد شدن عبارت‌ها یا فراموش شدن اصل حدیث فراهم شد.</p> <p>۲- شرایط مناسب برای جعل حدیث پیش آمد و بعضی جاغلان حدیث، برای نفع شخصی یا حاکمان، حدیث جعل کردند.</p> <p>۳- بسیاری از مردم و محققان از یک منبع مهم بی‌بهره ماندند و به ناچار سلیقه شخصی خود را در احکام دینی دخالت دادند.</p> <p>نکته سال‌ها بعد، منع نوشتن حدیث پیامبر ﷺ برداشته شد، اما حدیث‌های زیادی جعل و تحریف شد و حدیث صحیح از غلط به سادگی قابل تشخیص نبود.</p> <p>نکته پیروان ائمه از طریق امامان احادیث را حفظ کردند و چون امامان معصوم بودند، سخنان رسول خدا ﷺ را به درستی نقل کردند و مشکل جعل حدیث برایشان پیش نیامد.</p>	<p>۱- ممنوعیت از نوشتن احادیث پیامبر ﷺ</p>
<p>۱- برخی عالمان وابسته به بنی‌امیه و بنی‌عباس و علمای اهل کتاب (کعب‌الاحبار) به تفسیر و تعلیم قرآن براساس افکار خود و قدرتمندان پرداختند.</p> <p>۲- برخی در مسجد می‌نشستند و داستان‌های خرافی می‌گفتند و سبب گمراهی بسیاری از مسلمانان می‌شدند.</p>	<p>۲- تحریف در معارف اسلامی و جعل احادیث</p>
<p>۱- عموم مردم در اعتقادات و عمل خود دنباله‌روی شخصیت‌های برجسته جامعه هستند.</p> <p>۲- در زمان رسول خدا ﷺ ایشان اسوه بود و انسان‌هایی چون حضرت علی <small>علیه السلام</small>، مقداد، عمار، ابوذر و سلمان تربیت شدند.</p> <p>۳- هر چه جامعه از زمان پیامبر ﷺ فاصله می‌گرفت، حاکمان مردم را از اهل بیت پیامبر <small>علیهم السلام</small> دور کردند.</p> <p>۴- افرادی الگوی مردم شدند که از معیارهای اسلامی دور بودند و موجب گمراهی مردم می‌شدند.</p>	<p>۳- ارائه الگوهای نامناسب</p>
<p>۱- پس از رحلت رسول خدا ﷺ جاهلیت به شکل جدیدی وارد جامعه شد.</p> <p>۲- شخصیت‌های باتقوا، جهادگر و مورد اعتماد پیامبر ﷺ منزوی شدند و طالبان قدرت و ثروت، قرب و منزلت یافتند.</p> <p>۳- حاکمان بنی‌امیه و بنی‌عباس مسیر حکومت را عوض کردند و کاخ ساختند و جواهرات جمع کردند.</p> <p>۴- با این تغییر، جامعه مؤمن به جامعه راحت‌طلب، تسلیم و بی‌توجه به روش پیامبر ﷺ تبدیل شد که این تغییر فرهنگ، ائمه اطهار <small>علیهم السلام</small> را با مشکلات بزرگی روبه‌رو کرد.</p>	<p>۴- تبدیل حکومت عدل نبوی به سلطنت</p>

پرسش

امامان بزرگوار در شرایط سخت چگونه مسئولیت مرجعیت دینی و ولایت ظاهری را انجام دادند؟
اقدامات امامان چه تأثیری در جامعه اسلامی داشت؟

پیش‌بینی حضرت علی علیه السلام در مورد آینده جامعه اسلامی

علی علیه السلام با روشن‌بینی و درک عمیق، سرنوشت و آینده نابسامان جامعه اسلامی را پیش‌بینی می‌کرد و در سخنرانی‌های مختلف مسلمانان را، نسبت به عاقبت رفتارشان بیم می‌داد.

حضرت علی علیه السلام فرمود: به زودی پس از من زمانی فرامی‌رسد که در آن زمان:

۱ چیزی پوشیده‌تر از حق و آشکارتر از باطل نیست.

۲ رایج‌تر از دروغ بر خدا و پیامبرش نیست.

۳ نزد مردم آن زمان، کالایی کم‌بهارتر از قرآن نیست، وقتی بخواهد به درستی خوانده شود.

۴ کالایی رایج‌تر و فراوان‌تر از قرآن نیست آن‌گاه که بخواهند به صورت وارونه و به نفع دنیا طلبان معنایش کنند.

۵ در آن ایام، در شهرها چیزی ناشناخته‌تر از معروف و خیر و شناخته‌شده‌تر از منکر و گناه نیست.

شرط‌رستگاری در آن زمان از دیدگاه علی علیه السلام

ابتدا پشت‌کنندگان به صراط مستقیم را شناسایی کنید.

وقتی می‌توانید به عهد خود با قرآن وفادار بمانید که پیمان‌شکنان را تشخیص دهید.

آن‌گاه پیرو قرآن خواهید بود که فراموش‌کنندگان قرآن را بشناسید.

راه‌حل نهایی از دیدگاه علی علیه السلام: «پس همه این‌ها را از اهلش طلب کنید، آنان‌اند که نظر دادن و حکم کردنشان، نشان‌دهنده دانش آن‌هاست، آنان هرگز با دین مخالفت نمی‌کنند و در دین اختلاف ندارند.»

به علت عدم توجه مسلمانان به هشدار

پیش‌بینی امام به وقوع پیوست.

بنی‌امیه حاکم شدند.

دنیای اسلام تا حد زیادی به دوران جاهلیت بازگشت.

توضیح

اقدام

۱- امامان بزرگوار در هر فرصتی معارف کتاب قرآن را بیان می‌کردند.

۲- در نتیجه اقدامات ایشان، مشتاقان معارف قرآن را دریافتند.

۱- پس از رحلت پیامبر صلی الله علیه و آله نوشتن احادیث ایشان ممنوع شد.

۲- علی علیه السلام و فاطمه علیها السلام به این ممنوعیت توجه نکردند و سخنان پیامبر صلی الله علیه و آله

را به فرزندان و یاران خود آموختند.

نمونه حدیث زنجیره طلایی (سلسله‌الذهب)

۱- تعلیم و تفسیر قرآن کریم

۲- اقدام برای حفظ سخنان و سیره پیامبر صلی الله علیه و آله

توضیح	اقدام
<p>امام رضا <small>علیه السلام</small> در مسیر خود به مرو در نیشابور در جمع مردم که برای نوشتن سخن ایشان آمده بودند، فرمود: من از پدرم، امام کاظم <small>علیه السلام</small> شنیدم و ایشان از پدرش، امام صادق <small>علیه السلام</small> و ایشان از پدرش، امام باقر <small>علیه السلام</small> و ایشان از پدرش، امام سجاده <small>علیه السلام</small> و ایشان از پدرش، امام حسین <small>علیه السلام</small> و ایشان از پدرش، امام علی <small>علیه السلام</small> و ایشان از رسول خدا <small>صلی الله علیه و آله</small> شنید که فرمود: خداوند می فرماید:</p> <p>﴿كَلِمَةٌ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ حِصْنِي﴾ کلمه لا إله إلا الله قلعه محکم من است، فَمَنْ دَخَلَ حِصْنِي أَمِنَ مِنْ عَذَابِي هر کس به این قلعه محکم من وارد شود از عذاب من در امان است.</p> <p>امابه شرطهای آن و من از جمله شرطهای آن هستم.</p> <p>پیام حدیث</p> <p>۱ - توحید یک لفظ و شعار نیست، بلکه باید در زندگی اجتماعی هم باشد. ۲ - تجلی توحید در زندگی اجتماعی با ولایت امام که همان ولایت خداست، میسر می شود. ۳ - این حدیث به سبب توالی نام امامان به حدیث سلسله الذهب (زنجیره طلائی) معروف است.</p>	
<p>۱ - با گسترش سرزمین های اسلامی، سؤال های مختلفی در زمینه احکام، اخلاق، افکار و کشورداری به وجود آمد. ۲ - ائمه اطهار <small>علیهم السلام</small> با حضور سازنده و فعال، به دور از انزوا و گوشه نشینی و با تکیه بر علم الهی خود درباره مسائل جدید اظهار نظر کردند. ۳ - ثمره این حضور سازنده، کتاب های بزرگ در زمینه حدیث و سیره ائمه اطهار <small>علیهم السلام</small> است. ۴ - نهج البلاغه شامل بخش هایی از خطبه ها، نامه ها و کلمات حضرت علی <small>علیه السلام</small> است. ۵ - صحیفه سجاده از امام سجاده <small>علیه السلام</small> است. ۶ - تلاش ائمه <small>علیهم السلام</small> سبب شد حقیقت اسلام پوشیده نماند و طالبان حقیقت به تعلیمات اصیل اسلام دست یابند.</p>	<p>۳- تبیین معارف اسلامی متناسب با نیازهای نو</p>

ب) مجاهده در راستای ولایت ظاهری

امامان از دو جهت با حاکمان زمان خود مبارزه می کردند:

⬇ از آن جهت که رهبری و اداره جامعه بر عهده آنان بود و لازم بود به پا خیزند و با تشکیل حکومت اسلامی، قوانین اسلام را به جا آورند.

⬇ از آن جهت که براساس اصل امر به معروف و نهی از منکر وظیفه داشتند با حاکمان غاصب که قوانین اسلام را زیر پا می گذاشتند، مبارزه کنند.

توضیح	اصل
<p>۱- امامان، حاکمان عصر خویش را جانشین رسول خدا ﷺ نمی دانستند و این موضوع را به اطلاع مردم می رساندند.</p> <p>۲- آنان تفاوت های اخلاقی حاکمان را در نظر می گرفتند، ولی همه را غاصب خلافت و جانشینی پیامبر ﷺ می دانستند.</p>	<p>۱- عدم تأیید حاکمان</p>
<p>۱- امامان، خود را به عنوان امام و جانشین برحق پیامبر ﷺ معرفی می کردند.</p> <p>۲- امام صادق (ع) در روز عرفه در میان جمعیت فرمود: «ای مردم! رسول خدا ﷺ امام و رهبر بود، پس از او علی (ع) و سپس حسن و حسین و علی بن حسین و محمد بن علی (ع) به ترتیب امام بودند و اکنون من امام هستم.»</p>	<p>۲- معرفی خویش به عنوان امام بر حق</p>
<p>۱- امامان، روش های درست مبارزه را متناسب با شرایط زمان برمی گزیدند، به گونه ای که تفکر اسلام راستین باقی بماند و بنای ظلم و جور سست شود.</p> <p>۲- رفتار ائمه اطهار (ع) در طول ۲۵۰ سال پس از رسول خدا ﷺ مانند رفتار یک فرد است که مقصدی را می پیماید، ولی مسیر یک دست نیست.</p> <p>۳- خشونت و ستمگری بنی امیه و بنی عباس چنان زیاد بود که شیعیان و پیروان امامان را بسیار آزار می دادند.</p> <p>۴- به همین جهت، امامان در قالب تقیه مبارزات خویش را پیش می بردند.</p> <p>۵- تقیه، یعنی اقدامات خویش را مخفی نگه دارند که در عین ضربه زدن به دشمن، کم تر ضربه بخورند.</p> <p>۶- امامان با مخفی نگه داشتن ارتباطات خود، یاران صمیمی و فداکار خود را از شهادت حفظ می کردند.</p>	<p>۳- انتخاب شیوه های درست مبارزه</p>

توضیح	اصل
<p>۱- پس از این که از حق مسلم خود در رهبری جامعه اسلامی محروم شد، برای حفظ اسلام سکوت کرد.</p> <p>۲- هر جا کاری خلاف اسلام می دید، انتقاد می کرد و در هنگام کمک خواستن، یاری می کرد.</p> <p>۳- پس از خلیفه سوم یک صدا از ایشان خواستند که حکومت را بپذیرد.</p> <p>۴- امام پس از قبول حکومت به سرعت فرمانداران فاسد، مانند معاویه را برکنار کرد.</p>	<p>امام علی (ع)</p>
<p>۱- دستور جنگ با معاویه را صادر فرمود، ولی معاویه با صرف هزینه زیاد، یاران امام را از جنگ منصرف کرد.</p> <p>۲- امام با سنجیدن شرایط، صلح با معاویه را پذیرفت.</p>	<p>امام حسن (ع)</p>

اصل	توضیح
	<p>۳- در صلح‌نامه، معاویه پذیرفت شیعیان و یاران امام علی <small>علیه السلام</small> را آزار ندهد و برای خود جانشین تعیین نکند.</p> <p>۴- معاویه بندهای قرارداد را زیر پا گذاشت و یزید را جانشین خود کرد.</p>
امام حسین <small>علیه السلام</small>	<p>۱- در زمان معاویه (ده سال) روش برادر بزرگوارش را در پیش گرفت و تا معاویه زنده بود به مدت ده سال علیه او جهاد نکرد.</p> <p>۲- وقتی یزید به حکومت رسید، تصمیم گرفت زیر بار بیعت نرود و علیه وی قیام کرد.</p> <p>۳- اگر امام حسین <small>علیه السلام</small> یزید را تأیید می‌کرد، حقیقت اسلام نابود می‌شد.</p>
امام سجاد <small>علیه السلام</small>	<p>۱- پس از شهادت امام حسین <small>علیه السلام</small>، سرکوب شدید شیعیان آغاز شد.</p> <p>۲- گروهی از شیعیان علیه یزید قیام کردند و نام قیام آنان قیام توابین بود.</p> <p>۳- امام سجاد <small>علیه السلام</small> در کنار گسترش معارف اسلامی از طریق دعا، به تجدید حیات نهضت شیعیان پرداخت.</p> <p>۴- در طول زندگی، امام سجاد <small>علیه السلام</small> انسان‌هایی با بینش عمیق تربیت کرد تا شیعه بار دیگر در جامعه حضور فعال پیدا کند.</p>
امام باقر <small>علیه السلام</small>	<p>۱- در اثر فعالیت‌های امام سجاد <small>علیه السلام</small> با قوت گرفتن شیعیان و ضعف بنی‌امیه، امام باقر <small>علیه السلام</small> معرفی اسلام اصیل را آغاز کرد.</p> <p>۲- اولین اقدام امام باقر <small>علیه السلام</small>، تربیت شاگردان و دانشمندانی بود که بتوانند اعتقادات اهل بیت <small>علیهم السلام</small> را گسترش دهند.</p> <p>۳- ایشان یک مدرسه علمی تأسیس کرد که معارف اصیل اسلامی تدریس می‌شد.</p>
امام صادق <small>علیه السلام</small>	<p>۱- در زمان امام صادق <small>علیه السلام</small> دو جریان علیه بنی‌امیه فعالیت می‌کرد: یکی عباسیان و دیگری علویان.</p> <p>۲- علویان دوستدار اهل بیت بودند. زید بن علی، عموی امام صادق <small>علیه السلام</small> با تأیید ایشان قیام کرد.</p> <p>۳- در اثر اشتباه مسلمانان، بنی‌عباس پیروز شدند و سخت‌گیری به علویان شروع شد.</p> <p>۴- امام صادق <small>علیه السلام</small> در دوران امامت خود، جهاد علمی پدرش را ادامه داد و هزاران شاگرد تربیت کرد.</p>
امام کاظم <small>علیه السلام</small>	<p>۱- دوران ایشان اختناق شدید بود، ولی ایشان آشکارا و مخفی مبارزه می‌کرد.</p> <p>۲- سال‌های طولانی در زندان به سر برد تا به وسیله هارون به شهادت رسید.</p>
امام رضا <small>علیه السلام</small>	<p>۱- ده سال دوران سختی در زمان هارون امامت کردند.</p> <p>۲- با روی کار آمدن مأمون، برای جلب امام و علویان، مأمون ایشان را به اجبار ولی‌عهد خود معرفی کرد.</p> <p>۳- چون نقشه‌های مأمون ناکام ماند، امام رضا <small>علیه السلام</small> را به شهادت رساند.</p>